Jo. 20. 19. tenam reſumit: quia *Cum ſero eſſet una Sabbatorum, & fores eſſent clauſæ, ubi erant Diſcipuli congregati propter metum Judæorum, venit Jeſus, & ſtans in medio, dixit eis: Pax vobis*; reſumens oves, quæ trepidantes aufugerant. Sacerdos pro ſe, deinde pro Populo orans ſe inclinat, ut Chriſti humiliationem ſignificet, qui *Exinanivit ſemet ipſum formam ſervi accipiens, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis*. Ita *Innoc. III.* Lib. 2. *De Myſteriis Miſſæ*.

Phil. 2. 7.

Quid ſilentium poſt Præfationem, & multiplex impreſſio Crucis ſuper Oblata ſignificent.

VIII. Silentium poſt Præfationem deſignat latebras Chriſti, qui cum honorifice receptus fuit a turbis cum palmis, & laudibus, abiit, & abſcondit ſe ab eis: non trepidantis fortitudine, ſed diſpenſantis officio, quia nondum venerat hora ejus, quæ poſtquam advenit, ſpontaneus ad Paſſionem acceſſit. *Oblatus eſt* enim, *quia ipſe voluit*. Sacerdos ter ſigno Crucis ſignat Hoſtiam, & Calicem, cum ait: *Hæc dona, hæc munera, hæc ſancta Sacrificia illibata*; in memoriam triplicis traditionis Chriſti, quæ ſcilicet facta eſt a Deo, a Juda, a Judæis. Prima fuit ex gratia, quia dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis. Secunda ex avaritia, quia conſtituerunt ei triginta argenteos, & exinde quærebat opportunitatem, ut eum traderet. Tertia ex invidia, ſciebat enim Pilatus, quod per invidiam tradidiſſent eum. Deus ergo tradidit illum ex dono, Judas pro munere, Judæi in Sacrificium illibatum, quod utique non Judæi libavere, ſed Gentes.

Iſ. 53. 7.

Ter cruce ſignat Hoſtiam ſimul & Calicem, dicendo, *Benedictam, adſcriptam, ratam*; quia Chriſtus tria communiter operatus eſt circa panem, & vinum: Accepit ſcilicet, benedixit, & dedit. Poſtmodum autem ſeorſim ſignat Hoſtiam, & ſeorſim Calicem, dicendo; *Ut nobis Corpus, & Sanguis fiat*; quia dixit dando Panem Diſcipulis, *Comedite, Hoc eſt Corpus meum*: & ſimiliter dando Calicem: *Bibite, Hic eſt Sanguis meus*. Vel, fiunt tres Cruces ſuper Hoſtiam ſimul, & Calicem, ut ſignificetur Chriſtum venditum fuiſſe Sacerdotibus, Scribis, & Phariſæis; vel, ad oſtendendum pretium venditionis, ſcilicet triginta denarios. Fit autem ſignum Crucis ſuper Hoſtiam, & Calicem ſeorſim, ut Venditoris, & Venditi perſonæ deſignentur: vel, ut ſignificentur duæ naturæ, quas Chriſtus in ſe per unionem hypoſtaticam copulavit; vel, ut Chriſtum in anima, & corpore paſſum eſſe meminerimus.

Signum Crucis quinquies imprimitur ſuper Oblata poſt Conſecrationem, dicendo; *Hoſtiam puram, Hoſtiam Sanctam Hoſtiam immaculatam, Panem ſanctum vitæ æternæ, & Calicem ſalutis perpetuæ*: ut ſignificentur illa viventis Petræ foramina, in quibus reſidet immaculata columba fructuoſe nidificans, ideſt, quinque Chriſti plagæ, & quinque beneficia per ſacra illa vulnera hominum generi procurata, fides, ſpes, caritas, beatitudo animæ, corporiſque gloria, & immortalitas Crucis autem ſignum non adhibetur poſt Conſecrationem, ut aliqua in ſacris donis tranſmutatio fiat, vel ut Chriſtus ſub panis vinique ſpeciebus latens a Sacerdote, major a minori, Deus ab homine benedicatur: ſed ſolum ad virtutem Crucis, & modum Paſſionis Chriſti commemorandum. Præterea, cum non ſola Euchariſtiæ conſecratio ſed & acceptio illius in Sacrificium a Deo, & fructus omnis ex virtute Sacrificii a Chriſto in cruce oblati procedat, ſignum crucis adhibetur, quoties aliquid horum commemoratur.

Ordo agendorum in Miſſa.

Trina crucis ſignatio, quæ fit inter illa verba, *Corpus, & Sanguinem ſumpſerimus, omni benedictione cæleſti, & gratia repleamur*; tria repræſentat; ſcilicet extenſionem Corporis Chriſti in cruce, Sanguinis effuſionem, & Paſſionis fructum, ideſt, omnem gratiam, & benedictionem. Vel, triplex illa crucis impreſſio trinam Chriſti in agonia poſiti, & eumdem ſermonem repetentis orationem ſignificat. Forte propter ſudorem Corporis Crux imprimitur ſuper Corpus? & propter guttas Sanguinis, ſuper Sanguinem; & quia Chriſtus procidit in faciem ſuam orans, ideo ſibi crucem in facie Sacerdos imprimit: Vel, per duas crucis impreſſiones ſuper Corpus, & Sanguinem deſignantur vincula, & flagella; vincula, quibus ligatum eſt Corpus; flagella, quibus elicitus eſt Sanguis. Tertia vero crucis ſignatio, quam ſibi ipſi Sacerdos imprimit, ſignificat injurias, contumelias, alapas Chriſto in faciem illatas, & impactas, cum exſpuebant in faciem ejus, & velabant faciem ejus, & cædebant, dicentes, *Prophetiza nobis, Chriſte, quis eſt, qui te percuſſit*.

Tres Cruces ſuper Oblata imprimit Sacerdos, cum ait: *Sanctificas, vivificas, benedicis*: ad recolendam Crucifixionem Chriſti, quæ facta eſt hora tertia linguis Judæorum ter clamantium, *Crucifige, crucifige, crucifige eum*. Vel, triplex illa Crucis impreſſio triplicem Chriſti in Cruce pendentis orationem repræſentat: unam pro perſecutoribus, cum dixit; *Pater, ignoſce illis*: alteram pro liberatione a morte, cum dixit; *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* tertiam pro adeptione gloriæ, cum dixit: *Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum*. Non quod iſtis verbis Animæ gloriam ſibi poſtularet, quam a primo Conceptionis inſtanti adeptus erat: ſed quod in perſona ſuorum loquens, exemplum poſtulandi, & ſpem adipiſcendi nobis daret. Hinc *S. Aug.* Enarr. 2. in Pſalm. 30. hæc poſtrema Chriſti verba explicans: *Vocem* (inquit) *Corporis in ſe transfiguravit*. Cur autem non ad hæc verba, *Per quem hæc omnia, Domine, ſemper bona creas*, ſed ad ſequentia, *Sanctificas, vivificas, benedicis*, ſignum Crucis fiat ſuper Oblata, explicat *S. Thomas*, Opuſculo 18. quo Miſſæ Expoſitionem proſequitur. *Hæc eſt cauſſa* (inquit) *quia humana natura ex ſtatu priſtinæ conditionis nec habuit profectum virtutis, nec ſtabilitatem boni operis, nec conſummationem beatitudinis. Ex prima ratione creationis pollebat naturali ratione, gaudebat arbitrii libertate; per ſe autem non poterat ſtare, nec proficere ſine gratia adjutrice, & Sancta Crucis, & gratia adjutricis; ſtabilis efficitur, & benedicta. Propterea ad primum verbum creationis non facimus ſignum Crucis; & ad hæc tria facimus:* Sanctificas, *ſcilicet fide, & remiſſione peccatorum*: Vivificas, *ſcilicet Sacramento fidei, & virtute bonorum operum*: Benedicis, *ſcilicet plenitudine gratiarum, & conſummatione bonorum operum. Ideo ergo tres Cruces facimus, quia per Crucis virtutem, & amorem tria obtinemus, quibus ſuper omnia indigemus*.

Sacerdos iterum imprimit tres Cruces cum Hoſtia ſuper Calicem, dicendo; *Per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo*: ad deſignandam Crucifixionem Chriſti, quæ poſt intervallum trium horarum facta eſt manibus Gentilium: vel, ad ſignificandum tres horas, quibus Chriſtus pendit in Cruce, ſcilicet ab hora ſexta ad horam nonam. Deinde vero duas Cruces imprimit in ore Calicis, cum ait: *Tibi Deo Patri omnipotenti, in unitate Spiritus Sancti*, ad deſignandam diviſionem carnis, & animæ Domini morientis. Cum enim in Chriſto tres ſint unitæ ſubſtantiæ, ſcilicet Divinitas, Corpus, & Anima: duæ tantum, ideſt, Corpus, & Anima in Morte diviſæ fuerunt. Nam Divinitas a neutra ſeparata eſt: propterea non tribus Crucibus, ſed duabus mors Domini deſignatur. Vel, tres Cruces ſignificant tres cruciatus, quos Chriſtus in Cruce ſuſtinuit, paſſionem in corpore, propaſſionem in mente, compaſſionem in corde. De Paſſione corporis ait Dominus per Prophetam: *O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Foderunt* enim *manus meas, & pedes meos: dinumeraverunt omnia oſſa mea*. De propaſſione mentis Dominus innuit Apoſtolis: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*. Cœpit enim Jeſus pavere, & tædere, cœpit contriſtari, & mæſtus eſſe. Ex compaſſione cordis, pro crucifixoribus Patrem oravit: *Pater* (inquit) *dimitte illis, quia neſciunt, quid faciunt*. Ideo vero tres cruces imprimuntur ſuper Calicem, quia Chriſtus ſuſtinuit hujuſmodi cruciatus in corpore ſuper patibulum. Per Calicem enim Paſſio deſignatur, ſecundum illud, quod ipſe Dominus ait: *Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat a me Calix iſte*. Duæ vero Cruces quas imprimit Sacerdos in latere Calicis, deſignant duo Sacramenta, quæ ex latere Domini profluxerunt, ſcilicet Aquam regenerationis, & Sanguinem redemptionis.

Ordo agendorum in Miſſa.

Threm. 1.

Pſal. 21.

Matt. 26.

Quid ſignificet tunſio pectoris, & elatio vocis ad hæc verba: Nobis quoque peccatoribus.

IX. Sacerdos paullulum elata voce, percuſſoque pectore, dicit, *Nobis quoque peccatoribus*, quo Ritu repræſentat Contritionem, & Confeſſionem Latronis pœnitentis; necnon Centurionis, & turbæ, quæ ad triſte Paſſionis Chriſti ſpectaculum confluxerat; de quibus *Matt.* 28. & *Luc.* 23. dicitur: *Centurio autem, & qui cum eo erant, cuſtodientes Jeſum, viſo terræmotu, & his, quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Vere Filius Dei erat iſte.... Et omnis turba eorum, qui ſimul aderant ad Spectaculum iſtud, & videbant, quæ fiebant, percutientes pectora ſua revertebantur*. Quia vero Jeſus clamans voce magna tradidit Spiritum, Sacerdos vocem extollit dicendo, *Per omnia ſæcula ſæculorum*, Dominica ſubjungitur Oratio, ut præmiſſa Paſſionis Chriſti commemoratione, Fidelium preces facilius a Deo Patre exaudiri mereantur.

Quid ſignificet præſentatio Patenæ ejus oſculum, & Crucis cum ipſa ſignatio.

X. Subdiaconus, & Diaconus Patenam præſentant, quam Sacerdos accipiens, cum ea ſibi Crucis ſignum imprimit, eamque oſculatur. Quo Ritu Sanctarum Mulierum officium ſignificatur, quæ *emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum: Et valde mane una Sabbatorum venerunt ad monumentum orto jam ſole. Et dicebant ad invicem. Quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti?* Hujus lapidis ſymbolum eſt Patena. Cum illa Sacerdos ſe Cruce ſignat, quia per Crucem, & hoc Sacrificium, omnia in cœlo, & in terris conciliata denuntiat. Illam oſculatur, oſtendens Chriſtum piarum mulierum deſiderium impleviſſe. Mox enim occurit illis dicens, *Avete*: quæ procidentes, tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt. Nec dubium, quin pedes fuerint oſculatæ.

Marci 16.

Fractio Hoſtiæ in tres partes, & commixtio cum Sanguine quid ſignificet.

XI. Frangit Sacerdos Hoſtiam, ut in fractione Panis Dominum cognoſcamus, ſicut illi duo Diſcipuli Dominum cognoverunt, quibus ipſo die Reſurrectionis Jeſus apparuit euntibus in Emmaus. Commixtio panis, & vini deſignat unionem carnis, & animæ, quæ in Reſurrectione Chriſti denuo ſunt conjuncta: & ideo ter ſignum crucis imprimitur cum Hoſtia ſuper Calicem, quia virtus SS. Trinitatis animam Crucifixi ad corpus reduxit, ne derelinqueret animam ejus in inferno, nec daret ſanctum ejus corpus videre corruptionem. Tres illæ Hoſtiæ partes triforme Chriſti Corpus ſignificant, ut loquuntur ſacrorum Rituum Interpretes. Pars in Calicem miſſa ſignificat Chriſti Corpus quod a mortuis reſurrexit, ſcilicet Chriſtum ipſum, Deiparam Virginem, & ſi qui alii Sancti redivivis corporibus jam con-

Ordo agendorum in Miſſa.

ſum-

ſummata beatitudine fruuntur. Pars quæ comeditur, Fideles in terris mortalem adhuc vitam agentes ſignificat, qui Sacramento utuntur, & laboribus variiſque calamitatibus conteruntur, ſicut panis conteritur dentibus. Pars quæ ſervabatur olim pro infirmorum Communione, nunc autem cum altera ſumitur a Sacerdote celebrante, ſignificat myſticum Chriſti Corpus jacens in ſepulchro, juſtos ſcilicet quorum corpora requieſcunt in ſepulchris, & Animæ regnant cum Chriſto. Hinc vulgati Verſus.

Hoſtia dividitur in partes; tincta beatos;
Plene ſicca notat vivos; ſervata ſepultos.

Duæ partes ſeorſim extra Calicem reſervantur, quaſi extra paſſionem, quæ per Calicem deſignatur. Chriſtus enim reſurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Et qui cum ipſo ſunt Sancti, non eſurient, neque ſitient amplius, neque cadet ſuper illos ſol, neque ullus æſtus, quoniam priora tranſierunt. Vel, ideo in tres partes Hoſtia dividitur, ut tres Eccleſiæ ordines deſignentur, Præpoſitorum, continentium, & conjugatorum, quibus omnibus Corpus Domini ſignum eſt unitatis, ſignum concordiæ, & pacis & cauſſa æternæ ſalutis. Multiplices crucis impreſſiones, ſive ante, ſive poſt Conſecrationem a Sacerdote ſuper Oblata factas, & Hoſtiæ fractionem ita explicant *Innoc. III.* Libris *De Myſteriis Miſſæ S. Th.* 3. P. Q. 83. Art. 5. & alii.

Panis Benedictio, & diſtributio in Miſſa Parochiali.

XII. Panis Benedictio fit in Miſſis Parochialibus ſingulis diebus Dominicis, Feſtiſque ſollemnioribus, ex veteri Eccleſiæ Inſtituto, ut in ſupplementum Communionis Populo Chriſtiano diſtribuatur; eoque ſigno teſtificentur quicumque Sacris Myſteriis interſunt, ſe in Fidei unitate permanere velle, & mutuam inter ſe caritatem ſervare, ut qui ſint unum Chriſti Corpus, ipſo Pane repræſentatum. Poſt Communionem in Miſſa diſtribui debet, ſiquidem Euchariſtiæ vice cœpit erogari, poſtquam Fidelium fervor deſervit, qui primis nominis Chriſtiani ſæculis toties ſaltem communicabant, quoties ſollemnes Synaxes celebrabantur. Plerique Panis benedicti uſum, qualis in Eccleſia eſt, ad *Innocentii. I.* Pontificis Maximi tempora referunt, qui Epiſtola ad *Decentium* cap. 5. ſcribit. *De fermento, quod die Dominico per Titulos mittimus, ſuperflue nos conſulere voluiſti, cum omnes Eccleſiæ noſtræ intra civitatem ſint conſtitutæ: quarum Presbyteri, quia die ipſa propter plebem ſibi creditam nobiſcum convenire non poſſunt, idcirco fermentum a nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut ſe a noſtra Communione maxime illa die non judicent ſeparatos. Quod per Parochias fieri debere non puto, quia non longe portanda ſunt Sacramenta; nec nos per Cœmeteria diverſa conſtitutis Presbyteris deſtinamus, & Presbyteri eorum conficiendorum jus habent, atque licentiam*. Sed de Euchariſtia, non de Eulogiis, ſeu Pane benedicto hunc locum eſſe intelligendum, Viri Eruditi cenſent, quorum probabilior opinio videtur. Alii ad *Pium I.* referunt, ex cujus Decretis ab *Yvone Carnotenſi* p. 2. Decreti, cap. 37. laudatur, quod Nannetenſis Concilii Can. 9. conſtitutum legimus: *Ut de Oblationibus, quæ offeruntur a Populo, & Conſecrationi ſuperſunt, vel de panibus, quos offerunt Fideles ad Eccleſiam, vel certe de ſuis Prebyter convenienter partes inciſas habeat in vaſe nitido: ut poſt Miſſarum ſollemnia, Eulogias omni die Dominico, & in diebus Feſtis exinde accipiant*. Idem ſtatuit *Hincmarus*, Archiepiſcopus Remenſis in Capitularis 1. cap. 7. Monachis Cluniacenſibus Eulogias, ſive Panes benedictos in Refectorio ante alios cibos fuiſſe diſtributos, antiquæ eorum conſuetudines teſtantur Lib. 2. c. 30. *In privatis diebus Hoſtiæ non conſecratæ portantur in Refectorio, ut his, qui eo die non communicaverunt, per manus Sacerdotis diſtribuantur*. Et Lib. 3. c. 12. ubi Sacriſtæ Officium deſcribitur: *Portat pixidem cum Hoſtiis non Conſecratis in Refectorium, de quibus ſinguli prælibant, qui noluerunt: aut non potuerunt communicare*. Monac. Fuldenſes in Libello ſupplici ad *Carolum Magnum* poſtulant, *Ut communicationem fracti Panis ante cibum quotidie ſumere non reſpuatur, ſecundum exempla præcedentium Patrum*. Abbates in Synodo Aquiſgranenſi anno 817. ſtatuerant c. 68. *Ut Eulogiæ Fratribus a Presbyteris in Refectorio dentur*, his nimirum, qui Euchariſtiam non ſumpſerant. *Eulogia*, itaque, ſeu *Antidoron*, ut Græci vocant, ſeu *Panis Benedictus*, ut nos vocamus, inſtitutus eſt, ut Sacræ Communionis, olim frequentioris, vicarius eſſet. Nihilominus progeſſu temporis Fidelibus omnibus diſtributus eſt, iis etiam, qui Euchariſtia refecti eſſent. De quo *Honorius Auguſtodunenſis* in *Gemma Animæ*, c. 67. *Statutum eſt* (inquit *ut Panis poſt Miſſam benediceretur, & Populo pro benedictione Communionis partiretur, & Eulogia dicebatur. Sed quia hoc in Quadrageſima fieri non licuit, Orationem ſuper Populum dici Eccleſia inſtituit, ut per hanc particeps Communionis ſit*.

Panis benedictio, & diſtributio.

Panis Benedictus Euchariſtiæ vicarius.

Illis tantum dari debet Panis benedictus, qui ad Communionem jus habent. Quamobrem Catechumenis, publice Pœnitentibus, & abſtentis a Communione, olim Eulogiæ negabantur. Hinc *Theophilus Alexandrinus*. Can. 7. *Quæ* (inquit) *in Sacrificii rationem offerunt, poſtea, quæ in ſanctorum uſum conſumuntur, Clerici dividant, & nec Catechumenus ex iis bibat, vel comedat, ſed ſolum Clerici, & qui cum eis ſunt fideles fratres*. Idem teſtatur *Greg. Turonenſis*, Lib. 5. Hiſtoriæ Francorum, cap. 15. & Lib. 8. c. 20. Hæreticis igitur, Excommunicatis, & publicis peccatoribus dari non debet Panis benedictus; non beſtiis projici, aut ad profanos uſus adhiberi. Cum autem Eccleſiæ benedictione ſit a cibis communibus quodammodo ſegregatus, & ex piis motibus, quos in comedentibus excitat, ut Sacramentale quoddam vim habeat remittendi peccata venialia, Dæmones abigendi, morbos etiam corporis (cum Deo placuerit) ex efficacia precum Eccleſiæ, & Dei omnipotentia, ſanandi, ut plurima exempla probant ex SS. Actis petita; ſumi debet cum fide, reverentia, & modeſtia. Unde olim in Eccleſia comedi ſolitum, diſcimus ex Decreto Synodi Conſtantinopolitanæ tempore *Alexii Comneni* Imperatoris habitæ ad quintam Monachorum Quæſtionem: quem Ritum etiam a Latinis ſervatum legimus.

In partes æquas Panis benedictus dividi debet pro numero Parochianorum, & divitibus, ac pauperibus æqualiter diſtribui, ſicut Euchariſtia, cujus ſymbolum eſt. In illius tamen diſtributione hic ordo ſervari debet, ut primo Clericis, deinde locorum Dominis, Magiſtratibus, Conſulibus, honoratioribuſque Parochianis; tum promiſcuæ Plebi erogetur.

Si quid Panis benedicti ſuperfuerit, pauperibus dari debet, non vendi, etiam in utilitatem Eccleſiæ. Hujuſmodi enim venditio indecora, & ſordida eſt, ac Panis benedicti inſtitutioni repugnans.

Benedictio Sacerdotis.

Denique dimiſſo Populo hac formula, *Ite Miſſa eſt*; vel *Benedicamus Domino*, Sacerdos benedicit Chriſti ſummi Sacerdotis nomine, in quo Pater Æternus *Benedixit nos omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus*. Ritus ille ſignificat ſupremam benedictionem, quam Chriſtus ad cœlos aſcenſurus Diſcipulis dedit; vel Miſſionem ſpiritus Sancti, quam tota Sancta Trinitas operata eſt; unde Sacerdos populo benedicit *In nomine Patris, & Filii, & ſpiritus Sancti*; vel ſollemnem illam benedictionem, quam Dominus, ac Salvator noſter Electis ſuis in ultimo Judicio impertiet, dicens: *Venite, Benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum eſt ab origine Mundi*. Sicut porro Sacerdos auctoritate Chriſti, cujus Miniſter eſt, Populo benedicit; ita Chriſtiani benedictionem a Deo ſibi mutuo adprecari debent, prout Eccleſiæ primitivæ Fideles facere conſueverant. Unde *Tertullianus*, Lib. *De Teſtimonio Animæ*, c. 2. ait: *Benedictio inter nos ſummum eſt diſciplinæ, & converſationis Sacramentum*. Benedicat Te Deus, *tam facile pronuntias, quam Chriſtiano neceſſe eſt*.

Eph. 1. 3.

Matt. 25. 34.

TRACTATUS

De Sacramento Pœnitentiæ.

PER Lavacrum regenerationis novam quamdam vitam ingredimur; cum in eo vetus homo noſter crucifigatur, neque vivat jam in nobis niſi novus, homo Jeſus Chriſtus Dominus noſter, quem baptizati induimus. Ingredimur porro in hanc vitam, non ut otio, ac deliciis indulgeamus: ſed ut contra mundum, carnem & diabolum continuo militemus. Nemo autem miles ad bellum cum deliciis venit. Vocatis igitur in Militiam Dei vivi jam tunc, cum in Sacramenti verba reſpondimus, datur nobis ad hoſtes ſuperandos adjutor Spiritus Sanctus in Confirmationis Sacramento. Datur etiam ad noſtrarum ſuſtentationem animarum in Euchariſtia, non quivis cibus, ſed pretioſ. Corporis, & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti divinum alimentum. Contingit nihilominus, quod in præliis uſuvenire ſolet, ut ſæpe graviter ab hoſtibus noſtris vulnerati corruamus, & quam per Lavacrum regenerationis adepti fueramus vitam ſpiritualem, amittamus. Sed nec ſic quidem oblitus eſt miſericordiæ ſuæ Pater ille miſericordiarum, & Deus totius conſolationis. Is enim allevat omnes, qui corruunt, & erigit omnes eliſos; cujus tanta eſt benignitas, & clementia, ut omnem humanam affectionem infinite ſuperet. Quod hæc ipſius verba teſtantur. Iſaiæ 49. cap. verſ. decimo quinto. *Numquid oblioviſci poteſt mulier infantem ſuum, ut non miſereatur filio uteri ſui? Et ſi illa oblita fuerit, ego autem non oblivïſcar tui*. Non vult ille *Benignus, & miſericors, patiens, & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia*, quemquam in peccata lapſum de venia deſperare, ſed lapſis poſt Baptiſmum de remedio providit, Pœnitentiæ ſcilicet Sacramento, per quod erigamur, ac reſurgamus. Nam qui *Non venit vocare Juſtos, ſed peccatores* ad Pœnitentiam, non vult mortem impii, ſed magis, ut convertatur, & vivat. Sic enim per Prophetam loquitur: *Numquid voluntatis meæ eſt mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur a viis ſuis, & vivat?* Et paullo poſt: *Convertimini, & agite Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris: & non erit vobis in ruinam iniquitas. Projicite a vobis omnes prævaricationes veſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis cor novum, & ſpiritum novum: & quare moriemini, domus Iſrael? Quia nolo mortem morientis; dicit Dominus Deus, revertimini, & vivite*.

Joel. 2.

Matth. 9.

Ezech. 18.

CAPUT PRIMUM.

De Pœnitentia nomine, definitione, & diviſione.

ARTICULUS PRIMUS.

Quam varia ſit verbi Pœnitentiæ ſignificatio.

I. MUltiplex hujus nominis ſignificatio. Primum enim Pœnitentiæ vocabulum latiſſime acceptum ſignificat dolorem non tantum de errato, ſed de re quacumque, quam aliter actam eſſe, vel aliter ſe habere velimus; ſive actum, quo diſplicet, quod ante placuerit, nulla habita ratione hujus cogitationis, bonum ne, an malum fuerit. Quemadmodum ſunt quos pœnitet opes ſuas diviſiſſe pauperibus, aut Eccleſiæ contuliſſe, e quorum numero *Ananias*, & *Saphiras* fuerunt, & quos pœnitet votorum Deo nuncupatorum in ſollemni Religionis Profeſſione. Sic acceptum pœnitendi nomen iis omnibus convenit, qui ſecundum ſæculum triſtitia ſunt affecti, non ſecundum Deum. *Quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt, Pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſæculi autem triſtitia mortem operatur* (inquit Apoſt. 2. ad Cor. c. 7. 10.)

II. Secundo ſumitur ſtrictius Pœnitentiæ nomen pro dolore, qui ob crimen perpetratum, vel erratum commiſſum concipitur, non Dei quidem, ſed ſui ipſius cauſſa. Sic doluit Eſau de venditione primitivorum ſuorum propter unam eſcam: Unde *Poſtea cupiens hæreditare benedictionem reprobatus eſt: non enim invenit Pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquiſiſſet eam.* Sic doluit *Antiochus*, a Deo percuſſus, & ex gravi ſuperbia deductus ad agnitio-

Heb. 12. 17.

nem ſui, divina admonitus plaga, per momenta ſingula doloribus ſuis augmenta capientibus. Et cum nec ipſe jam fœtorem ſuum ferre poſſet, ait: *Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo,*

Matth. 27.

& mortalem non paria Deo ſentire. Orabat autem hic ſceleſtus Dominum, a quo non eſſet miſericordiam conſecuturus (ut habetur 2. *Mach. IX.*) Sic doluit *Judas* de Chriſti Domini proditione, cum *Pœnitentia ductus, retulit triginta*

Sap. 3.

argenteos Principibus Sacerdotum, & Senioribus dicens: Peccavi tradens ſanguinem juſtum. Sic dolebunt impii in ſupremo Judicio videntes gloriam Juſtorum, *Dicentes intra ſe, Pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes: Hi ſunt, quos habuimus aliquando in deriſum, & in ſimilitudinem improperii. Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore: ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter Sanctos ſors illorum eſt. Ergo erravimus a via veritatis, & juſtitiæ lumen non luxit nobis, & ſol intelligentiæ non eſt ortus nobis. Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus. Quid nobis profuit ſuperbia, aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia illa tamquam umbra.* Modo dicamus fructuoſe, *Tranſeunt*; ne tunc dicamus fructuoſe, *Tranſierunt*; (inquit *S. Aug.* in Pſ. 32.)

III. Tertio, ſumitur ſtrictiſſime Pœnitentiæ nomen pro intimo animi dolore, ob ſcelus admiſſum, vel ejus doloris externo etiam ſigno; qui dolor unius Dei cauſſa concipitur. De qua Dominus ipſe per *Joelem* Prophetam ait: *Convertimini ad me in toto corde veſtro.* De qua *S. Aug.* ſeu alius Au-

Joel. 2.

ctor Sermonis olim 7. *De Tempore* inter Auguſtinianos, nunc 117. in Appendice: *Videte* (inquit) *qualis debet eſſe Pœnitentia: quia multi aſſidue ſe dicunt eſſe peccatores, & tamen adhuc illos delectat peccare. Profeſſio eſt, non emendatio: accuſatur anima, non ſanatur, pronunciatur offenſa, non tollitur. Pœnitentiam certam non facit niſi odium peccati, & amor Dei. Quando ſic pœnites, ut tibi amarum ſapiat in anima, quod ante dulce fuit in vita, & quod te prius oblectabat in corpore, ipſum te cruciet in corde; jam tunc bene ingemiſcis ad Deum, & dicis:* Tibi *ſoli peccavi, & malum coram te feci.*

IV. Tribus his Pœnitentiæ generibus Pœnitentiæ nomen proprie convenit. Nam cum in Scriptura Sacra Deum pœnitere legimus, id figurata locutione, per translationem dici, perſpicuum eſt. Significat enim Deum non humano quidem more pœnitere, quaſi dolore aliquo revera tangatur, ipſique quadam affectus mutatione diſpliceat, quod placuit

Malac. 3. 6.

prius, cum de ſe ipſe dicat, *Ego Deus, & non mutor:* ſed quemadmodum homines, quos rei cujuſpiam pœnitet, eam mutare omni ſtudio laborant, ſic cum Deus mutare ſtatuit, quod decreverat, vel fecerat, illum pœnitere dicitur. Sic Geneſis 6. *Pœnituit eum, quod hominem feciſſet in terra. Et tactus dolore cordis intrinſecus; Delebo, inquit, hominem, quem creavi a facie terræ, ab homine uſque ad animantia; a reptili uſque ad volucres cœli. Pœnitet enim me feciſſe eos.* Eo ſcilicet loco declarat Deus Juſto Noe, quo pacto hominem, quem ad incolendam terram condiderat, mox de terra propter ejus malitiam deleturus, ac perditurus eſſet. Sic 1. *Regum* 15. 2. Dominus ait: *Pœnitet me, quod conſtituerim Saul Regem,* ſignificans velle ſe Regnum, quod prius Sauli detulerat, ob ejus peccata in alium meliorem transferre: E contrario non pœnitere dicitur, cum ſemel ſtatuta nullo modo mutare decrevit. Sic Pſ. 109. dicitur: *Juravit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Qua locutione declaratur Sacerdotium Chriſti perpetuum, & immutabile fore. Hinc *Tertullianus* Lib. 2. *Adverſus Marcionem*, c. 24. *Non enim ſi hominem ex recordatione plurimum dilecti, interdum & ex alicujus boni operis ingratia pœnitet, ideo & Deum proinde. In quantum enim Deus nec malum admittit, nec bonum damnat, in tantum nec pœnitentiæ boni, & mali apud eum locus eſt. Nam & hoc tibi eadem ſcriptura determinat, dicente Samuele Sauli.*

„ Diſcidit Dominus Regnum Iſrael de manu tua hodie, 1. Reg. 15.
„ & dabit illud proximo tuo optimo ſuper te, & ſcindetur Iſrael in duas partes, & non convertetur, neque pœnitentiam aget, quia non ſicut homo eſt ad pœnitendum. *Hæc itaque definitio in omnibus aliam formam divinæ pœnitentiæ ſtatuit, quæ neque ex improvidentia, neque ex ulla boni, aut mali operis damnatione reputetur, ſicut humana. Quis ergo erit mos Pœnitentiæ divinæ? Jam relucet, ſi non ad humanas conditiones eam referas. Nihil enim aliud intelligetur, quam ſimplex converſio ſententiæ prioris, quæ etiam ſine reprehenſione ejus poſſit admitti, etiam in homine, nedum in Deo, cujus omnis ſententia caret culpa. Nam, & in Græco ſono,* * *Pœnitentiæ nomen,* (* μετάνοια.) *non ex delicti confeſſione, ſed ex animi demutatione compoſitum eſt, quam apud Deum pro rerum variantium ſeſe occurſu regi oſtendimus.* Ita intelligendus alius *Tertulliani* locus Lib. *De Pœnitentia*, c. 2. *Deus poſt tot, & tanta delicta humanæ temeritatis a principe generis Adam auſpicata, poſt condemnatum hominem cum ſæculi dote, poſt ejectum paradiſo, mortique ſubjectum, cum rurſus ad ſuam miſericordiam maturaviſſet, jam inde in ſemetipſo Pœnitentiam dedicavit, reſciſſa ſententia irarum priſtinarum, ignoſcere pactus operi, & imagini ſuæ.*

V. Inter has Pœnitentiæ ſignificationes magnum diſcrimen obſervandum monet Concilii Trid. Catechiſmus. Prima enim in vitio ponenda eſt; altera eſt quædam commoti, & perturbati animi affectio; tertia tum ad virtutem pertinet, tum Sacramentum eſt: quæ ſignificatio eſt hujus loci propria. Primo, & ſecundo modo accepta Pœnitentia Infidelibus, & impiis convenit; tertio modo accepta ſolis Fidelibus; quod *Tertullianus* in ipſo limine Libri *de Pœnitentia* graviter, & eleganter explicat. *Pœnitentiam* (inquit) *hoc genus hominum, quod, & ipſi retro fuimus, cœci ſine Domini lumine, natura tenus norunt, paſſionem animi quamdam eſſe, quæ veniat de offenſa ſententiæ prioris. Ceterum a ratione ejus tantum abſunt, quantum ab ipſo rationis Auctore ∴ Quam autem in pœnitentiæ actu irrationabiliter deverſentur, vel uno iſto ſatis erit expedire, cum illam etiam in bonis factis ſuis adhibent. Pœnitet fidei, amoris, ſimplicitatis, patientiæ, miſericordiæ. Prout quid in gratiam ceciderit, ſemetipſos execrantur, quia bene fecerint: eamque maxime pœnitentiæ ſpeciem, quæ optimis operibus irrogatur, in corde figunt: meminiſſe curantes, ne quid boni rurſus præſtent: contra pœnitentiæ malorum levius incubant. Denique facilius per eamdem delinquunt, quam per eam recte faciunt. Quod ſi Dei, ac per hoc rationis quoque compotes agerent, merita primo Pœnitentiæ expenderent, nec unquam eam ad argumentum perverſæ emendationis adhiberent: modum denique pœnitendi temperarent, quia & delinquendi tenerent, timentes Dominum ſcilicet; Sed ubi metus nullus, emendatio proinde nulla: ubi emendatio ulla, Pœnitentia neceſſario vana: quia caret fructu ſuo, cui eam Deus ſevit, id eſt hominum ſaluti.*

ARTICULUS II.

De Pœnitentiæ Diviſione, & Definitione.

I. POenitentia in interiorem, & exteriorem dividitur. Interior proprie virtus eſt: exterior a Chriſto provecta eſt Sacramenti dignitatem. Exterior alia publica eſt, alia privata. Privata eſt, quæ privatim, publica, quæ ob grave aliquod crimen in Eccleſiæ facie peragitur. — Pœnitentiæ diviſio.

II. Publice Pœnitentium quatuor fuerunt ordines ex veteris Eccleſiæ Diſciplina, ſcilicet *Flentium*, *Audientium*, *Subſtratorum*, & *Conſiſtentium*. — Pœnitentiæ publicæ gradus, ſive ſtationes.

Flentes ſtabant extra portam Eccleſiæ, veſte lugubri induti, cilicio, & cinere ſordidati, lacrymiſque perfuſi ſe gravis criminis reos palam fatebantur, Deique, & Eccleſiæ miſericordiam ſupplices rogabant, adhibita Cleri, & Chriſtianæ plebis interceſſione, ut ad Pœnitentiam agendam in Eccleſiam reciperentur. Sic Pœnitentiam egit *Fabiola* Matrona Romana nobiliſſima, quæ adulterum Maritum dimiſerat, eoque vivente alteri nupſerat, cum edocta eſſet, in Lege Divina, & Eccleſiaſtica prohibitum eſſe, quod licitum exiſtimaverat, quia Imperatorum etiam Chriſtianorum Legibus permiſſum erat. *Quis hoc crederet* (inquit *S. Hier.* Epiſt. 30. ad Oceanum) *ut poſt mortem ſecundi viri in ſemetipſam reverſa, quo tempore ſolent Viduæ negligentes jugo ſervitutis excuſſo agere ſe liberius, adire balneas, volitare per plateas, vultus circumferre meretricis, ſaccum indueret, ut errorem publice fateretur; & tota Urbe ſpectante Romana, ante diem Paſchæ in Baſilica quondam Laterani ſtaret in ordine Pœnitentium, Epiſcopo, Presbyteris, & omni Populo collacrymantibus; ſparſum crinem, ora lurida, ſqualidas manus, ſordida colla ſubmitteret? Quæ peccata fletus iſte non purget? . . . Non eſt confuſa Dominum in terris, & ille eam non confundet in cœlo. Aperuit cunctis vulnus ſuum, & decolorem in corpore cicatricem flens Roma conſpexit. Diſſuta habuit latera, nudum caput, clauſum os. Non eſt ingreſſa Eccleſiam Domini, ſed extra caſtra cum Maria ſorore Moyſi ſeparata conſedit, ut quam Sacerdos ejecerat, ipſe revocaret . . . Faciem, per quam ſecundo viro placuerat, verberabat, oderat gemmas, linteamina videre non poterat, ornamenta fugiebat, ſic dolebat quaſi adulterium commiſiſſet; & multis impendiis medicaminum unum vulnus ſanare cupiebat.*

Audientes ſtabant in extrema parte Eccleſiæ prope januas, quæ Narthex vocabatur; ibique Scripturarum lectionem, & Sermones Eccleſiaſticos cum Catechumenis audiebant; & cum ipſis ante Miſſam Fidelium dimittebantur, ut ſe a ſalutari Baptiſmatis gratia excidiſſe cogitarent, & Fidei Chriſtianæ principiis, cujus ſanctitatem malis operibus violaverant, quaſi ex integro imbui oportere; ſibimetipſis identidem inculcantes illud *Apocal.* 2. Cap. *Memor eſto, unde excideris & age Pœnitentiam, & prima opera fac.*

Subſtrati intra Eccleſiæ ambitum a portis ad Ambonem uſque genua flectentes, orationibus Eccleſiæ, & propriis Pœnitentium actionibus expiabatur, & ad beneficium Reconciliationis præparabantur. Ideo in ſingulis fere Synaxibus, poſtquam Catechumeni, & Audientes omnes expulſi fuerant, ante Offertorium Epiſcopus ſuper iſtos Pœnitentes Subſtratos manus imponebat; & precabatur, adſiſtente, & comprecante, toto Fidelium cœtu; quibus peractis ab Eccleſia expellebantur, & Sacrificium inchoabatur. Ipſis interim opera laborioſa imponebantur, preces, eleemoſynæ, jejunia ad Deum placandum, ejuſque juſtitiæ ſatisfaciendum. Hinc *Tertullianus*, Lib. *De Pœnitentia*, Cap. 9. *Exomologeſis proſternendi, & humilificandi hominis diſciplina eſt, converſationem injungens miſericordiæ illicem, de ipſo quoque habitu, atque victu mandat, ſacco, & cineri incubare, corpus ſordibus obſcurare, animum mœroribus dejicere, illa quæ peccavit, triſti tractatione mutare: ceterum paſtum, & potum pura non eſſe, non ventris ſcilicet, ſed animæ cauſſa; plerumque vero jejuniis preces alere, ingemiſcere, lacrymari, & mugire dies noctéſque ad Dominum Deum ſuum, Presbyteris advolvi, & caris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis ſuæ injungere. Hæc omnia Exomologeſis, ut Pœnitentiam commendet, ut de periculi timore Dominum honoret, ut in peccatorem ipſa pronuntians pro Dei indignatione fungatur, & temporali afflictione æterna ſupplicia non dicam fruſtretur, ſed expungat.*

Conſiſtentes ab Ambone verſus Sanctuarium cum Fidelibus ad finem uſque Synaxeos ſubſiſtebant, & Miſſam audiebant: ab Euchariſtiæ tamen participatione manebant ſegregati, donec Epiſcopi probaſſent, an vitam gererent Fidelibus dignam.

In unoquoque iſtorum graduum per annos plurimos verſabantur Pœnitentes pro criminum gravitate, ut ex antiquis Canonibus patet: ſed in poteſtate Epiſcopi erat, ſpectatis Pœnitentium contritione, & fervore, humanitatem in ipſos exercere, ac Pœnitentiæ tempus contrahere, labores, ac pœnas temperare, ac moderari, ut ex Concilii Nicæni Can. 12. aliiſque colligitur.

Publica pœnitentia quando, & a quo impoſita.

Graviorum peccatorum reis, maximeque publicorum, Pœnitentia imponebatur ab Epiſcopo in Capite Quadrageſimæ, reconciliabantur autem ab eodem, qui Pœnitentiæ tempus expleverant, Feria 5. in Cœna Domini, ſollemni Ritu, quem antiqua Sacramentaria, & Libelli Pœnitentiales deſcribunt. Pœnitentiam poſtulantibus cilicium, & cinis imponebantur; indeque manavit mos Eccleſiæ, quæ Fidelium capitibus in Capite Quadrageſimæ, publicam velut Pœnitentiam ad Deum placandum, & expianda crimina, ut Paſchali Communione digni fiant, profitentium, cineres imponit. *In cilicio quippe* (inquit *S. Hier.* in Cap. 3. Lamentationum Jeremiæ) *aſperitas, & compunctio peccatorum: in cinere autem pulvis oſtenditur mortuorum: Et idcirco utrumque hoc adhiberi ad Pœnitentiam ſolet, ut in compunctione cilicii cognoſcamus, quid per culpam fecimus, & in favilla cineris perpendamus, quid per vitium facti ſumus. Conſiderentur ergo in cilicio pungentia vitia: conſideretur in cinere per mortis ſententiam ſubſequens juſta pœna vitiorum. Quia enim poſt peccatum carnis contumeliæ ſurrexerunt, videat homo in aſperitate cilicii ſuperbiendo quid fecit; videat in cinere uſquequo peccando pervenit. . . Poteſt quoque cilicio ipſa in reprehenſione, atque Pœnitentia dolorum compunctio deſignari. Nam hoc quod agit Beatus Job,* Ipſe me

Job 42. 6.

reprehendo; *quaſi quodam cilicio pungitur, dum in mente ſua aſperis redargutionum ſtimulis confricatur. In cinere autem agit Pœnitentiam, quia ex primo peccato quid per juſtum judicium factus ſit, ſolerter attendit.*

Definitio Pœnitentiæ virtutis.

III. *Pœnitentia* quatenus virtus, *eſt ſincera hominis ad Deum converſio, qua peccata commiſſa deteſtatur, & odio habet, propter Deum, cum gravi animi dolore, & cum firmo propoſito deinceps non peccandi, ſed malam vitæ conſuetudinem corruptoſque mores emendandi; & ſpe veniæ a Dei miſericordia conſequendæ.* Ita definit Concilii Trid. Catechiſmus.

Definitur a Magiſtro Sententiarum, Lib. 4. Diſt. 14. *Virtus, qua commiſſa mala cum emendationis propoſito plangimus, & plangenda ulterius committere nolumus.* Quæ definitio ex *S. Gregorii* Hom. 34. in Evangelia ſumpta eſt, dicente: *Pœnitentiam agere, eſt perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare.*

Sic definitur ab Auctore Libri *De vera, & falſa Pœnitentia*, inter *S. Aug.* Opera editi: *Pœnitentia eſt vindicta ſemper puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe.* Nam a punitione Pœnitentia nomen accepit, quaſi *punientia*, dum ipſe homo punit pœnitendo, quod male admiſit: (inquit S. *Iſidorus*, Lib. 6. *Originum*, & in Exhortatione ad Pœnitentiam:) Nam (inquit *S. Aug.* Epiſt. 153. alias 54. ad Macedonium) *Nihil aliud agit, quem veraciter pœnitet, niſi ut id, quod mali fecerit, impunitum eſſe non ſinat. Eo quippe modo ſibi non parcenti ille parcit, cujus altum, juſtumque judicium nullus contemptor evadit.* Hinc mox laudatus *S. Iſidorus*, Lib. 2. de Officiis Eccleſiæ: *Pœnitentia* (inquit) *nomen ſumpſit a pœna, qua anima cruciatur, & caro mortificatur.*

Perperam itaque Hæretici Pœnitentiam definiunt *Novam vitam*, ſeu *Reſipiſcentiam*, & *Vitæ mutationem in melius.* Vitæ enim veteris odium, ac deteſtationem, ſincerumque de peccatis commiſſis dolorem, una cum ſtudio ſatisfaciendi Deo præterea continet, ut S. Scripturæ teſtimonia probant. Pſ. 37. *Iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro* — Pœnitentia non eſt ſimplex reſipiſcentia, ſeu vitæ mutatio.
peccato meo. Sive, ut *S. Aug.* legit, *Curam geram pro peccato meo.* Quid eſt autem curam gerere pro peccato tuo? *Si diceres, Curam geram pro vulnere meo, quid intelligeretur, niſi, Dabo operam ut ſanetur? Hoc eſt enim curam gerere pro delicto, ſemper intendere, ſemper ſtudioſe, & ſedulo agere, ut ſanes peccatum. Ecce de die in diem plangis peccatum tuum, ſed forte lacrymæ currunt, & manus ceſſant. Fiant eleemoſynæ, redimantur peccata, gaudeat indigens de dato tuo, ut & tu gaudeas de dato Dei. Eget ille, eges & tu: eget ille ad te, eges & tu ad Deum. Tu contemnis egentem tui. Deus non te contemnet egentem ſui? Ergo impleto tu egentis inopiam, ut impleat Deus interiora tua. Hoc eſt,* Curam geram pro peccato meo, *faciam omnia quæcumque facienda ſunt ad abolendum, & ſanandum peccatum meum.* Ezech. 6. 9. *Diſplicebunt ſibimet ſuper malis, quæ fecerunt in univerſis abominationibus ſuis.* Joelis 2. 12. *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & in fletu & in planctu, & ſcindite corda veſtra.* Lucæ 3. 8. *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ.* 2. ad Cor. 7. 11. *Ecce enim hoc ipſum ſecundum Deum contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſollicitudinem: ſed defenſionem, ſed indignationem, ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æmulationem, ſed vindictam.* Hoc ſpiritu animatus Rex *Ezechias* ajebat (Iſa. 38.) *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Sic animati Ninivitæ, de quibus *Jonæ* 3. 5. dicitur: *Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum: & prædicaverunt jejunium, & veſtiti ſunt ſaccis a majore uſque ad minorem. Et pervenit verbum ad Regem Ninive: & ſurrexit de ſolio ſuo, & abjecit veſtimentum ſuum a ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere.* Et clamavit, & dixit: *Operiantur ſaccis homines & jumenta, & clament ad Dominum in fortitudine, & convertatur vir a via ſua mala, & ab iniquitate, quæ eſt in manibus eorum. Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat Deus: & revertatur a furore iræ ſuæ, & non peribimus?* Et Matth. 12. 41. *Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia Pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce plus quam Jonas hic.* Sic animata fuit Mulier peccatrix, quæ *Ut cognovit, quod* Luc. 7.
Jeſus accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum unguenti: & ſtans retroſecus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & unguento ungebat. Ut enim ait *S. Greg.* Hom. 33. in Evangelia: *Quot in ſe habuit oblectamenta, tot de ſe invenit holocauſta: convertit ad numerum virtutum numerum criminum: ut totum Deo ſerviret in Pœnitentia, quicquid ex ſe Deum contempſerat in culpa.* Sic animatus Luc. 18.
Publicanus, qui *a longe ſtans, nolebat nec oculos ad cælum levare, ſed percutiebat pectus ſuum dicens: Deus, propitius eſto mihi peccatori.* Et deſcendit juſtificatus in domum ſuam. Sic animatus *Petrus* poſt negationem, cum recordatus verbi Domini, *Egreſſus foras, flevit amare.* Pœnitentia itaque non eſt ſimplex reſipiſcentia, aut mutatio vitæ in melius, ſed vitæ veteris odium, & dolorem Luc. 22.
de peccatis commiſſis cum propoſito ſatisfaciendi juſtitiæ divinæ, quantum humana poteſt infirmitas, continet. Nec aliud voluit *Lactantius*, Lib. 6. *Inſtitutionum*, cap. 24. ubi *Metanœam*, quæ Græca vox eſt Pœnitentiæ reſpondens, *Reſipiſcentiam* interpretatur. Subdit enim: *Reſipiſcit, ac mentem ſuam quaſi ab inſania recipit, quem errati piget, caſtigatque ſe ipſum dementiæ.*

Tres veræ Pœnitentiæ Actiones.

IV. Tres ſunt veræ Pœnitentiæ Actiones in Eccleſia uſitatæ. Prima, peccatorum omnium ante Baptiſma commiſſorum: altera mortalium peccatorum, quæ poſt Baptiſmum commiſſa ſunt: tertia venialium. Prima eſt, *Quæ novum hominem parturit, donec per Baptiſmum ſalutarem omnium præteritorum fiat ablutio peccatorum. . ., Omnis enim, qui*

jam

jam arbiter voluntatis ſuæ conſtitutus eſt, cum accedit ad Sacramenta Fidelium, niſi eum pœniteat vitæ veteris, novam non poteſt inchoare. Ab hac pœnitentia, cum baptizantur, ſoli parvuli ſunt immunes: nondum enim uti poſſunt libero arbitrio... Ceterorum hominum nullus tranſit ad Chriſtum, ut incipiat eſſe, quod non erat, niſi eum pœniteat fuiſſe quod erat. Hac prima pœnitentia præcipitur Judæis, dicente Apoſtolo Petro, „ Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque „ veſtrum in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Talis „ ab ipſo Domino imperabatur, cum diceret; Pœnitentiam „ agite, appropinquavit enim Regnum cœlorum. De hac „ etiam Jo: Baptiſta dicit: Generatio viperarum, quis oſtendit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructum „ dignum Pœnitentiæ. (Act. 2. 38. — Mat. 4. 17. — Mat. 3. 7. & 8.)

Altera pœnitentia eſt, cujus actio per totam iſtam vitam, quam in carne mortali degimus, perpetua ſupplicationis humilitate ſubeunda eſt, ob peccata quotidiana, a quibus nemo quantumvis Juſtus immunis eſt. Unde orantes dicimus quod in tota iſta vita oportet, ut dicamus, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Non enim ea dimitti precamur, quæ jam in Baptiſmo niſi dimiſſa credimus, de ipſa fide dubitamus, ſed utique de quotidianis peccatis hoc dicimus, pro quibus etiam ſacrificia eleemoſynarum, jejuniorum, & ipſarum orationum, ac ſupplicationum quiſque pro ſuis viribus offerre non ceſſat. (Mat. 6. 12.)

Tertia actio eſt pœnitentiæ, quæ pro illis peccatis ſubeunda eſt, quæ Legis Decalogus continet; & de quibus Apoſtolus ait, Quoniam qui talia agunt, Regnum Dei non poſſidebunt. In hac ergo pœnitentia, majorem quiſque in ſe ſeveritatem debet exercere, ut a ſeipſo judicatus, non judicetur a Domino, ſicut idem Apoſtolus ait, Si enim nos judi„ caremus, a Domino non judicaremur. Aſcendat itaque „ homo adverſum ſe tribunal mentis ſuæ, ſi timet illud „ quod Oportet non exhiberi ante tribunal Chriſti, ut il„ lic recipiat unuſquiſque, quod per corpus geſſit, ſive bo„ num, ſive malum. Conſtituat ſe ante faciem ſuam ne hoc „ ei poſtea fiat. Nam minatur hoc Deus peccatori, dicens, „ Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Atque ita conſtituto in corde judicio, adſit accuſatrix cogitatio, teſtis conſcientia, carnifex timor. Inde quidam ſanguis animi confitentis per lacrymas profluat. Poſtremo ab ipſa mente talis ſententia proferatur, ut ſe indignum homo judicet participatione Corporis, & Sanguinis Domini. (Gal. 5. 21. — 1. Cor. 11. 31. — 2. Cor. 5. 10. — Pſ. 49. 21.)

Sic tres illas pœnitentiæ actiones explicat S. Aug. Serm. 351. De Utilitate agendæ pœnitentiæ, alias 50. inter Hom. 30. Idem præſtat Serm. 352. alias 27. inter Hom. 50. & Ep. 265. ad Seleucianam, alias 108. Hanc eſſe diviſionem pœnitentiæ virtutis, docet S. Th. 3. p. q. 90. art. 4. „ Pertinet enim ad pœnitentiam, ut deteſtetur peccata præ„ terita cum propoſito immutandi vitam in melius, quod „ eſt quaſi pœnitentiæ finis. Et quia moralia ſpeciem a „ fine recipiunt, conveniens eſt, ut diverſæ ſpecies pœ„ nitentiæ accipiantur ſecundum diverſas immutationes, „ quas pœnitens intendit. Eſt autem triplex immutatio a „ pœnitente intenta. Prima quidem per regenerationem in „ novam vitam; & hæc pertinet ad pœnitentiam, quæ eſt „ ante Baptiſmum. Secunda immutatio eſt per reformatio„ nem vitæ præteritæ jam corruptæ: & hæc pertinet ad „ pœnitentiam mortalium poſt Baptiſmum: Tertia autem „ immutatio eſt in perfectiorem operationem vitæ: & hæc „ pertinet ad pœnitentiam venialium, quæ remittuntur „ per aliquem ferventem actum caritatis.

Definitio Pœnitentiæ Sacramenti.

V. Pœnitentia ſecundum rationem Sacramenti ſpectata, eſt Sacramentum, in quo relapſis vere pœnitentibus, & confeſſis, ſaltem cum propoſito ſatisfaciendi, Sacerdotalis abſolutio impenditur. Sive, Signum ſenſibile ad reconciliationem eorum, qui poſt Baptiſmum lapſi ſunt, a Deo inſtitutum.

Varia Pœnitentiæ nomina.

Varia ſunt hujus Sacramenti nomina, Pœnitentia enim vocatur, quia neceſſe eſt ad juſtificationis gratiam poſt lapſum conſequendam, ut peccatum homini diſpliceat; atque per veram Contritionem, & alia media a Deo præſcripta, & in Nova Lege a Chriſto inſtituta, ſuum homo peccatum deſtruat. Sacramentum Reconciliationis ab effectu vocatur; Sacramentum Confeſſionis, a parte conſpicua, & ante remiſſionem peccati neceſſaria: Sacramentum Abſolutionis, ab actu Sacerdotis formam Sacramenti proferentis, cum ait, Ego te abſolvo; ſicut Baptiſmus dicitur ab actu baptizantis, & dicentis, Ego te baptizo. Ita vocatur a Conc. Trident. ſeſſ. 14. can. 10. & paſſim a S. Leone. Dicitur interdum Manuum impoſitio, a cæremonia externa, quæ tamen, ut non neceſſaria Sacramenti neceſſitate, ita nec huic Sacramento propria; ſiquidem Confirmatio, & Ordinatio eodem nomine deſignantur. Sic vocantur a S. Cypriano, Lib. de Lapſis, Ante expiata delicta (inquit) ante exomologeſim factam criminis, ante purgatam conſcientiam Sacrificio, & manu Sacerdotis, pacem putant eſſe, quam quidam verbis fallacibus venditant. Sic Optatus Milevitanus, Lib. 2. Dum manus imponitis, & delicta donatis. Sic S. Aug. Lib. 3. De Baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 16. Manus impoſitio non ſicut Baptiſmus repeti non poteſt: quid eſt enim aliud niſi oratio ſuper hominem? Quaſi dicat, Baptiſmum quidem iterari non poſſe, pœnitentiam vero poſſe iterari. Sic S. Leo, Ep. 2. olim 92. ad Ruſticum Narbonenſem, eos, qui convivio ſolo Gentilium, & eſcis immolatiis uſi ſunt; Manus impoſitione purgari ait. Sic Conc. Carthag. 4. can. 76. Si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem. Sic Arauſicanum 1. can. 3. Sint in ordine pœnitentium, ut, oſtenſis neceſſariis pœnitent. fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione recipiant. Ab antiquis, Tertulliano maxime & S. Cypriano vocatur Exomologeſis, Græco nomine, ideſt, Confeſſio: item Communicatio, ſeu Communio, & Pax, eo quod Lapſi per pœnitentiæ actionem, & Abſolutionem Sacerdotis reſtituerentur Communioni, & Euchariſtiæ percipiendæ jus habuerint, ad eamque digne ſumendam præpararentur. Secunda poſt naufragium tabula ſæpe vocatur a Patribus. Sic Tertull. Lib. De Pœnitentia cap. 4. Pœnitentia vita eſt, cum præponitur morti. Eam tu peccator, mei ſimilis, imo ne minor, (Ego enim præſtantiam in delictis meam agnoſco) ita invade, ita amplexare, ut naufragus alicujus tabulæ fidem. Hæc te peccatorum fluctibus merſum prolevabit, & in portum divinæ clementiæ protelabit. Rape occaſionem inopinatæ felicitatis. Sic S. Hier. in cap. 3. Iſaiæ: Secunda poſt naufragium tabula pœnitentia eſt. Et Ep. 65. Secunda poſt naufragium tabula eſt, culpam ſimpliciter confiteri. Sic Trident. Synodus, ſeſſ. 6. cap. 14. Qui vero ab accepta juſtificationis gratia per peccatum exciderunt, rurſus juſtificari poterunt, cum excitante Deo per pœnitentiæ Sacramentum merito Chriſti amiſſam gratiam recuperare procuraverint: hic enim juſtificationis modus eſt lapſi reparatio: quam ſecundam poſt naufragium deperditæ gratiæ tabulam SS. Patres apte nuncuparunt: Denique vocatur a Patribus Laborioſus Baptiſmus. Ita Clemens Alexandr. apud Euſebium Lib. 3. Hiſtoriæ, cap. 17. Juvenem poſt Baptiſmum in ſceleratam vitam lapſum, & ducem latronum factum, ac S. Jo: Apoſt. exhortatione converſum, ſcribit Lacrymis ſecundo baptizatum. Ita S. Greg. Nazianz. Orat. 40. in Sancta Lumina: Quintum locum lacrymarum Baptiſmus tenet: verum aſperior eſt, & laborioſior quo quidem ille tingitur, qui per ſingulas noctes lectum ſuum, ac ſtratum lacrymis lavat, cui ipſa quoque vitii cicatrices fœtent, qui lugens, & contriſtatus ingreditur. Ita S. Jo: Chryſ. Hom. 4. De Pœnitentia; Petrus tunc ſentiens cœpit flere, & non flevit modo, ſed amare, ſecundum Baptiſma per lacrymas ex oculis oſtendens. Cumque fleviſſet amare, delevit peccatum. Ita S. Iſidorus Peluſiota, Lib. 1. Ep. 408. Eius, qui nos vitam per reſipiſcentiam obtinere cupit, de pectore tuo aquam ducet, quæ tibi pro altero quodam Lavacro ſit, ac voluntaria piſcina conſcientiam tuam ab inquinamentis repurgans, ut Angelis quos in mœrorem conjeciſti, lætitiæ cauſſam præbeas. Ita S. Jo: Damaſc. Lib. 3. De Fide Orthodoxa, c. 2. Sextum Baptiſma in pœnitentia, & lacrymis verſatur, eſtque ſane grave, & durum. Ita S. Iſidorus Hiſpalenſis, Lib. De Officiis. c. 34. Sanguis, & aqua Baptiſmatis gemina ſigura eſt. Baptiſma unum, quo regeneramur ex aqua Lavacri; aliud, quo conſecramur in ſanguine. Eſt & tertium Baptiſma lacrymarum, quod laborioſius tranſigitur. Ita denique Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 2. Ut merito pœnitentia laborioſus quidam Baptiſmus a Patribus dictus fuerit.

ARTICULUS III.

De Pœnitentia Virtut.

PROPOSITIO PRIMA.

Intima animi Pœnitentia eſt vera virtus.

ID probant rationes ex S. Thoma 3. p. q. 85. & ex Concilii Trid. Catechiſmo p. 2. c. 5. §. 7. & 8. ſumptæ.

Ratio prima hæc eſt. Lex de iis tantum actionibus præcipit, quæ pertinent ad virtutem. Cum igitur multa præcepta de Pœnitentia in S. Litteris a Deo tradita ſint, præſertim Matt. 4. 17. ubi legimus: Exinde cœpit Jeſus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite: appropinquavit enim Regnum cœlorum. Pœnitentia eſt vera virtus.

Secunda ratio hæc eſt. Dolere quando dolendum eſt, & eo modo, & fine, quo dolendum eſt, nemo negaverit actum eſſe virtutis. Hoc autem præſtat Pœnitentia. Interdum enim evenit, ut ex admiſſis ſceleribus minorem, quam par eſt, dolorem homines capiant, quin etiam, ut a Salomone ſcriptum eſt, ſunt. Qui lætantur, cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis. Alii ita ſe mœrori, & animi ægritudini dedunt, ut de ſalute etiam prorſus deſperent, qualis fortaſſe Cain videri poteſt, qui ait: Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear: & qualis certe Judas fuit, qui Pœnitentia ductus ſuſpendio vitam, & animam amiſit. Cum itaque Pœnitentia moderatum dolorem aſſumat de peccatis præteritis cum intentione illa removendi, eſt vera virtus. (Prov. 2. 14. — Gen. 4. 13.)

Tertia ratio hæc eſt: Deteſtari peccatum, & ad illius deſtructionem quatenus Dei offenſa eſt, niti, pro ſceleribus admiſſis Deo ſatisfacere, in Dei gratiam redire, ſunt actus laudabiles, & ſingularem difficultatem habentes; pertinent igitur ad ſingularem virtutem, quæ juſtitiæ ſpecies eſt, quatenus emendatio eſt offenſæ contra Deum commiſſæ; quæ quidem non fit ſola ceſſatione injuriæ, ſed compenſatione quadam, qua honor Deo ablatus reſarcitur, inquantum poſſibile eſt homini pœnitenti. Quamvis enim inter Deum, & homines propria juſtitiæ ratio intercedere non poſſit, qualis eſt inter æquales, cum tam longo intervallo inter ſe diſtent: aliquam tamen eſſe juſtitiam conſtat, cujuſmodi eſt inter patrem, & filios, inter dominum, & ſervos, inter maritum, & uxorem. Nam pœnitens ad Deum ſupplex confugit cum emendationis propoſito, ſicut ſervus ad Dominum, ſecundum illud Pſal. 122. Sicut oculi ſervorum in manibus dominorum ſuorum, ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri: & ſicut filius ad patrem, ſecundum illud Prodigi adoleſcentis, Pater peccavi in cœlum, & coram te: & ſicut uxor ad virum, ſecundum illud Jer. 3. Fornicata es cum amatoribus multis, tamen revertere ad me, dicit Dominus. Quamobrem compenſatio, & ſatisfactio, quam Deo exhibet homo pœnitens, non eſt ſufficiens ſimpliciter, ſed ſecundum acceptationem, benignitatem, & indulgentiam Dei miſericordiarum Patris.

At (inquies) quomodo vera virtus poteſt cenſeri, quæ dolorem excitat, cum virtus delectationem pariat? Quomodo vera virtus, quæ non eſt per ſe expetenda, ſed tantum ex hypotheſi peccati commiſſi? Quomodo vera virtus, quæ ſui compotes laude dignos non facit, ſed pudore, ac verecundia ſuffundit? Verecundia certe non eſt virtus, cum ſit de turpi facto: igitur neque Pœnitentia. Quomodo tandem virtus cenſeri poteſt, quæ eſt in homine nondum cum Deo reconciliato, & caritate deſtituto; quam caritatem qui non habet, nihil eſt, ut ait Apoſtolus?

Reſpondetur diſtincte ad ſingula capita. Ad primum: Pœnitentiam excitare dolorem ratione objecti; delectationem parere ratione actus. At delectatio de objecto actus non eſt propria virtutis, ſed delectatio de ipſo actu. Pœnitens igitur dolet de peccato, quatenus Dei Optimi Maximi injuria eſt: ſed de ipſo dolore gaudet, atque ad peccati deſtructionem, & vindictam in ſemetipſo prompte & alacriter operatur; Pœnitentium labores, & lacrymæ ſunt illis inſtar cibi ſuaviſſimi, ſecundum illud Pſal. 127. Labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit. Et Pſalm. 126. Surgite, poſtquam ſederitis qui manducatis panem doloris. Quæ verba S. Aug. explicans, ait: Niſi haberet aliquam ſuavitatem panis iſte, nemo illum manducaret. Cum quanta ſuavitate explorat in gemitu, qui orat? Dulciores ſunt lacrymæ orantium, quam gaudia theatrorum.... Dulces ſunt & ipſæ lacrymæ, & pro cibo tibi erunt, quia factæ ſunt & ipſæ pani die, ac nocte, dum dicitur tibi quotidie, Ubi eſt Deus tuus? Et Lib. 5. Confeſſionum, cap. 2. Ecce ibi es in corde confitentium tibi, & plorantium in ſinu tuo poſt vias ſuas difficiles; & tu facilis terges lacrymas eorum, ut magis plorent, & gaudeant in fletibus. (Luc. 15.)

Ad ſecundum reſpondetur, Pœnitentiam ſecundum actus ſuos ſpectatam, eſſe per ſe expetendam iis, qui poſt Baptiſmum lapſi ſunt, ſecundum habitum vero conſideratam, per ſe expetendam eſſe omnibus, qui in peccatum labi poſſunt, & ab eodem reſurgere. Unde primus Homo in ſtatu innocentiæ conſtitutus, Pœnitentiæ virtute ornatus erat quantum ad habitum, quia ita erat affectus, ut ſi peccatum committeret, de illo doleret. Contra vero Chriſtus Dominus ob divinam impeccantiam, Pœnitentiæ virtutem nullatenus habuit, quamvis pro noſtrorum omnium peccatis Deo Patri ſatisfecerit. Nam Pœnitentia non verſatur circa aliena, ſed circa propria peccata. Pœnitere (inquit S. Thomas) eſt de aliquo prius a ſe facto dolere. Unde quod orat David, Ab alienis parce ſervo tuo, non ſignificat Pœnitentiam de peccatis alienis a Davide factam, ſed ſupplicationem, ut Deus hoſtium inſidias avertat, dæmonum præſertim, qui peccati ſuaſores ipſi eſſe poſſent, ut explicat S. Aug. Ennar. in Pſ. 18. Delicta (inquit) mea inquinant me, delicta aliena affligunt me: ab his munda me, ab illis parce. Tolle mihi ex corde malam cogitationem, repelle a me malum ſuaſorem: hoc eſt, Ab occultis meis munda me, Domine, & ab alienis parce ſervo tuo. Nam iſta duo genera delictorum, propria ſimul, & aliena, etiam primitus in exordio claruerunt. Diabolus ſuo delicto cecidit, Adam alieno dejecit. Hic ipſe Dei Servus in alio Pſalmo ſic orat, Non veniat mihi pes ſuperbiæ & manus peccatorum non moveant me. Non veniat, inquit, mihi pes ſuperbiæ, hoc eſt, Ab occultis meis munda me: & manus peccatorum non moveant me, hoc eſt, Ab alienis parce ſervo tuo. Pœnitentiam vero non habuerunt Angeli, quia etſi peccare poſſent, tamen e peccato non poterant emergere, quod ſemel commiſiſſent, tam ob immobilitatem voluntatis in objecto, cui ſemel adhæſerunt, tum quia unicum illis inſtans a Deo datum eſt, ex quo ſors illorum æterna penderet. Unde S. Gregorius Magnus, Lib. 34. Moralium, c. 14. de Diabolo ait: Appetitum celſitudinis vertit in rigorem mentis, ut damnatus jam per duritiam ſe male egiſſe non ſentiat. Et S. Iſidorus Lib. De Summo Bono, c. 10. Diabolus ideo non petit veniam, quia non compungitur ad Pœnitentiam. Homo vero Pœnitentiæ capax eſt ob mutabilitatem arbitrii verſatilis, ob infirmitatem corporis, & ex Dei benignitate, qui non unicum temporis momentum, ſed eorum vitæ tempus ipſi indulſit ad cooperandum divinæ gratiæ; & ad abolenda peccata, ſatisfactionemque pro admiſſis divinæ juſtitiæ exhibendam, Tempus certe acceptabile, & dies ſalutis, quos redimere; & Pœnitentiæ conſecrare eſt operæ pretium. Hinc S. Jo. Damaſcenus, Lib. 2. Fidei Orthodoxæ, cap. 3. de Angelo ait: Pœnitentiæ porro ea ratione minime capax eſt, quia corpore vacat. Nam quod homo e vitiorum cœno emergere, atque ad meliorem frugem ſe convertere queat, id ob corporis imbecillitatem eſt conſecutus. Et ante S. Jo: Damaſcenum S. Greg. Lib. 4. Moralium, c. 9. & 10. Duas ad intelligendum ſe creaturas Deus fecerat, Angelicam, & humanam: utramque vero ſuperbia perculit, atque ab ſtatu ingenitæ rectitudinis fregit: ſed una tegmen carnis habuit, alia vero nihil infirmum de carne geſtavit. Miſertus ergo Creator, ut redimeret, illam ad ſe debuit reducere, quam in perpetratione culpæ aliquid ex infirmitate conſtat habuiſſe, & eo amplius debuit apoſtatam Angelum repellere, quo, cum a perſiſtendi fortitudine corruit, nihil infirmum ex carne geſtavit. Unde recte Pſalmiſta, cum miſertum Redemptorem hominibus diceret, ipſam quoque cauſſam miſericordiæ expreſſit dicens: Et memoratus eſt, quia caro ſunt. Ac ſi diceret: Quo eorum infirma vidit, eo diſtricte culpas punire noluit. Eſt adhuc aliud, quo perditus homo reparari debuit, & ſuperbiens Spiritus reparari non poſſit; Quia nimirum Angelus ſua malitia cecidit, hominem vero aliena proſtravit. (Pſ. 18. 12. — 1. Cor. 6. — Pſ. 77. 39.)

Ad tertium reſpondetur, id intercedere diſcriminis inter Verecundiam, & Pœnitentiam, quod Verecundia reſpiciat turpe factum, ut præſens, ex quo prodeuntem metuit infamiam; Pœnitentia vero, ut præteritum. Repugnat vero perfectioni virtutis turpe facinus, quod iracundiam, & infamiam parit; ſed non repugnat perfectioni virtutis dolor de turpi facinore, ſtudiumque ipſum abolendi, ſive removendi offenſam Dei, & reatum pœnæ quæ ex ipſo conſecuta ſunt. Pudor enim Pœnitentiæ adjunctus gloriam, & ſalutem parit: Pudor adjunctus peccato, parit infamiam, & mortem, ſecundum illud Eccl. 4. 25. Eſt confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam. Nam ut ait S. Gregorius, Lib. 1. in Ezechielem, Hom. 10. Qui erubeſcit pœnitendo mala, quæ fecit, ad vitæ libertatem pervenit: qui vero erubeſcit bona facere, a ſtatu rectitudinis cadit, atque ad damnationem tendit.

Ad quartum reſpondetur, Pœnitentiam ſinceram non eſſe quidem ſemper conjunctam habitui caritatis, niſi perfecta ſit; non eſſe tamen abſque caritate, ad ſenſum Apoſtoli, quia ſincero in Deum affectui, & amori ſaltem inchoato conjuncta eſt. Hinc S. Th. 3. p. q. 85. a. 4. ad 4. docet, Pœnitentiam, etſi directe ſit ſpecies juſtitiæ, Virtutum tamen Theologicarum eſſe participem. Eſt enim cum fide Paſſionis Chriſti, per quam juſtificamur a peccato & cum ſpe veniæ, & cum odio vitiorum, quod pertinet ad caritatem. Pœnitentiam ſiquidem certam non facit niſi odium peccati, & amor Dei; ut loquitur S. Aug. vel alius Auctor antiquus Sermonis 7. De Tempore inter Auguſtinianos, nunc in Appendicem rejecti.

PROPOSITIO II.

Pœnitentia non eſt Virtus acquiſita, ſed infuſa.

FIdei namque dogma eſt, nos veram Pœnitentiam concipere non poſſe, quin cordibus noſtris per Sp. Sanctum infundatur. Unde Jer. 31. 18. dicitur: Converte me, & convertar: quia tu Dominus Deus meus. Poſtquam enim convertiſti me, egi Pœnitentiam. Et Act. 5. 31. dicitur, Hunc Principem, & Salvatorem Deus exaltavit dextera ſua ad dandam Pœnitentiam Iſraeli, & Remiſſionem peccatorum. Et c. 11. 18. Ergo & Gentibus Pœnitentiam dedit Deus ad vitam. Denique Conc. Trid. ſeſſ. 6. can. 3. id ad fidem pertinere declarat. Si quis dixerit, ſine præveniente Spir. Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur; Anathema ſit.

PROPOSITIO III.

Pœnitentia Virtus lapſis in mortale aliquod peccatum quovis tempore fuit neceſſaria.

ITa docet Conc. Trident. ſeſſ. 14. c. 1. Fuit quidem Pœnitentia univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, quovis tempore ad gratiam, & juſtitiam aſſequendam neceſſaria, illis etiam, qui Baptiſmi Sacramento ablui petiviſſent, ut perverſitate abjecta, & emendata, tantam Dei offenſionem cum peccati odio, & pio animi dolore deteſtarentur. Unde Propheta ait: Convertimini, & agite Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Dominus etiam dicit: Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis. Et Princeps Apoſtolorum Petrus peccatoribus Baptiſmo initiandis Pœnitentiam commendans dicebat: Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum. Porro nec ante adventum Chriſti Pœnitentia erat Sacramentum, nec eſt poſt adventum illius cuiquam ante Baptiſmum. (Ezech. 18. — Luc. 13. — Act. 2.)

Id

Joan. 3. Id confirmat *S. Th.* 3. p. q. 84. art. 7. ad 1. ubi docet, Ex jure naturali eſſe, ut homo peccator Pœnitentiam agat, doleatque ex animo de malis, quæ commiſit, & doloris remedium quærat malis curandis ſalutare, & ſigna doloris exterius præſeferat, ac promat, ſicut Ninivitæ fecerunt, ut *Jonæ* 3. legitur: In quibus tamen aliquid fuit adjunctum fidei, quam conceperant ex Prædicatione Jonæ; ut hoc ſcilicet agerent cum ſpe veniæ a Deo conſequendæ, quam his verbis expreſſerunt; *Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat Deus, & revertatur a furore iræ ſuæ, & non peribimus?* In Veteri autem Lege determinationem aliquam accepit Pœnitentia (inquit *S. Th.* ibid. ad 2.) primo quidem quantum ad dolorem, ut magis in animo, quam in externis ſignis verſaretur; ſecundum illud Joelis 2. *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.* Secundo, quantum ad remedium doloris quærendum, ut Miniſtris Dei peccata ſua generatim ſaltem confiterentur. Unde Dominus Lev. 5. ait: *Anima ſi peccaverit per ignorantiam, offeret arietem immaculatum de gregibus Sacerdoti juxta menſuram, exiſtimationemque peccati, qui orabit pro eo, quia neſciens fecerit, & dimittetur ei.* Oblatio enim facta pro peccato, confeſſio quædam erat peccati facta Sacerdoti. Quo ſenſu Prov. 28. dicitur: *Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur, qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur.* Nondum autem erat inſtituta poteſtas clavium, quæ a Paſſione Chriſti derivatur; adeoque nondum erat inſtitutum, ut homo in peccatum lapſus, de illo doleret cum propoſito ſubjiciendi ſe clavibus Eccleſiæ per Confeſſionem, & Satisfactionem, ſpe conſequendæ veniæ virtute Paſſionis Chriſti. Qui Pœnitentiæ modus a Chriſto Domino noſtro in Nova Lege determinatus, & inſtitutus eſt.

ARTICULUS IV.

Quibus gradibus ad divinam Pœnitentiæ Virtutem aſcendatur.

CUm Deo in nobis ſine nobis Pœnitentiam operanti cooperari tamen debeamus, merito *S. Thomas*, & ex eo Conc. Trid. Catechiſmus ſex gradus diſtinxerunt, & ordine quodam diſpoſuerunt, quibus veluti gradibus ad Pœnitentiæ virtutem pervenitur.

Primum illorum principium eſt Dei miſericordia non præveniens, & corda noſtra ad ſe convertens, ſecundum illud *Jeremiæ* Lament. 15. 21. *Converte nos, Domine, ad te, & convertemur.* Ut enim explicat S. Synodus Tridentina ſeſſ. 6. cap. 5. *Juſtificationis exordium in adultis a Dei per Chriſtum Jeſum præveniente gratia ſumendum eſt, hoc eſt, ab ejus vocatione, qua, nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur; ut qui per peccata a Deo averſi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum ſe ad ſuam ipſorum juſtificationem, eidem gratiæ libere aſſentiendo, & cooperando diſponantur: ita ut tangente Deo cor hominis per Sp. Sancti illuminationem, neque homo ipſe nihil omnino agat: quippe qui illam & abjicere poteſt; neque tamen ſine gratia Dei movere ſe ad juſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit. Unde in Sacr. Litteris cum dicitur:* Convertimini ad me, & ego convertar ad vos, *libertatis noſtræ admonemur: cum reſpondemus:* Converte, nos Domnine, ad te, & convertemur: *Dei nos gratia præveniri confitemur.* Primus itaque gradus ad pœnitentiam eſt gratia præveniens.

Secundus gradus eſt motus fidei, quo ad Deum tendimus. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit* (inquit Apoſt. ad Heb. 11. 6.) Atque illud in primis, *A Deo juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu,* (ut loquitur Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 6.) Ex quo ſequitur, Fidem non eſſe pœnitentiæ partem (quod commenti ſunt Hæretici) cum neceſſario Pœnitentiam antecedat.

Tertius gradus eſt motus timoris ſervilis, quo concuſſus peccator timore ſuppliciorum a peccatis revocatur. Atque huc ſpectare videtur illud *Iſaiæ* oraculum, cap. 26. 17. *Sicut quæ concipit, quæ appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis: ſic facti ſumus a facie tua, Domine.* Et illud Eccl. 1. *Timor Domini expellit peccatum: nam qui ſine timore eſt, non poterit juſtificari.* Ad hunc proinde timorem adhortatur Chriſtus, Matt. 10. 28. *Timete eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in gehennam.*

Quartus gradus eſt motus ſpei, quam ex divinæ miſericordiæ intuitu concipimus, fidentes Deum nobis propter Chriſtum propitium fore: qua ſpe erecti, vitam, & mores emendare conſtituimus.

Quintus gradus eſt motus caritatis, quo peccatum diſplicet Pœnitenti ſecundum ſeipſum, & quatenus Dei ſumme Boni offenſa eſt, vel propter ſuam turpitudinem, non jam propter ſupplicia. *Sicque Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipit;* ut loquitur Conc. Trid. ſeſſ. 6. *Nam peccatum prius incipit homini diſplicere, maxime peccatori, propter ſupplicia, quæ reſpicit timor ſervilis, quam propter Dei offenſam, vel peccati turpitudinem, quod pertinet ad caritatem;* (inquit *S. Thomas* 3. p. q. 85. art. 5. ad 1.)

Sextus gradus eſt motus timoris filialis, quo propter Dei reverentiam pœnitens ſponte ſatisfactionem offert, & peccatum in ſeipſo vice divinæ juſtitiæ punire conſtituit. Quo timore animatus Filius prodigus ait: *Pater, peccavi in cælum, & coram te: jam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut unum ex mercenariis tuis.*

ARTICULUS V.

Utrum Pœnitentia ſit Sacramentum.

PROPOSITIO PRIMA.

Exteriorem Pœnitentiam eſſe Novæ Legis Sacramentum, dogma Fidei eſt.

SAcramentum enim *eſt in aliqua celebratione, cum rei geſtæ ita commemoratio fit, ut aliquid ſignificare intelligatur, quod ſancte accipiendum eſt;* ut ajunt *S. Auguſtin.* Ep. 55. alias 119. ad *Januarium*, & *Iſidorus* Lib. 6. *Originum*, c. 19. & habetur cap. *Multi*, Cauſſa 1. qu. 1. Sive, Signum eſt practicum, & efficax gratiæ a Chriſto inſtitutum. At externo Pœnitentiæ Ritu, prout adminiſtratur in Eccleſia, aliquid ſanctum ſignificatur tam ex parte peccatoris pœnitentis, quam ex parte Sacerdotis abſolventis: peccator pœnitens rerum, & verborum notis plane oſtendit cor ſuum a peccato receſſiſſe. Similiter etiam ea, quæ a Sacerdote geruntur, & dicuntur, miſericordiam, & operationem Dei peccata remittentis ſignificant. Hoc autem ſignum ex inſtitutione Chriſti gratiam conferre, probant illa Salvatoris verba Matth. 16. 19. ad S. Petrum: *Tibi dabo claves Regni Cælorum. Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cælis.* Tum & ad reliquos Apoſtolos, Matt. 18. 18. *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Cælo, & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Cælo.* Ac poſt Reſurrectionem ad eoſdem: *Accipite Spir. Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Solvunt autem, & remittunt peccata Sacerdotes, cum pœnitentem rite diſpoſitum a peccatis abſolvunt: ligant, cum peccata legitimas ob cauſſas retinent, ideſt, peccatoribus ſicut oportet non pœnitentibus, Abſolutionis, & Reconciliationis gratiam, vel ad tempus ſuſpendunt, vel omnino negant. Ligant, cum ſatisfactionem pœnitentibus imponunt: ſolvunt, cum de illa ipſa ſatisfactione juſtis de cauſſis aliquid remittunt, vel per eam purgatos ad Sacramentorum participationem admittunt. His autem præcipue verbis, *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur,* &c. Apoſtolis eorumque legitimis Succeſſoribus poteſtatem remittendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ fuiſſe communicatam, univerſorum Patrum conſenſus ſemper intellexit. Et Montaniſtas, atque Novatianos poteſtatem remittendi peccata eſſe in Eccleſia olim pertinaciter negantes, Eccleſia Catholica tamquam Hæreticos jure merito damnavit. Quamobrem S. Synodus Tridentina veriſſimum illum verborum Domini ſenſum probans, & recipiens, damnavit commentitias Hæreticorum interpretationes, qui verba illa ad poteſtatem prædicandi verbum Dei, & Chriſti Evangelium annuntiandi, contra hujuſmodi Sacramenti inſtitutionem falſo detorquent. Sic ipſa loquitur, ſeſſ. 14. cap. 1. & can. 3. *Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris,* Accipite Sp. Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt, *non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi, & retinendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ, ſicut Eccleſia Catholica ab initio ſemper intellexit; detorſerit autem contra inſtitutionem hujus Sacramenti ad auctoritatem prædicandi Evangelium; Anathema ſit.* Jo: 20. 23.

Pœnitentiam Sacramentum eſſe probatur ex Scriptura Sacra.

Tridentinum porro Concilium ſecundum veteris Eccleſiæ doctrinam, & Apoſtolicam Traditionem ſuum illum Canonem condidiſſe, clariſſimis Patrum teſtimoniis oſtenditur; ſcilicet.

Pœnitentiam Sacramentum eſſe probatur ex Traditione.

S. Cypriani Epiſt. 54. ad *Cornelium* Pontificem Maximum: *Statueramus quidem jam pridem, Frater cariſſime, participato invicem nobiſcum conſilio, ut qui in perſecutionis infeſtatione ſupplantati ab Adverſario, & lapſi fuiſſent, & ſacrificiis ſe illicitis maculaſſent, agerent diu Pœnitentiam plenam, & ſi periculum infirmitatis urgeret, pacem ſub ictu mortis acciperent... Quando permiſerit ipſe, qui legem dedit, ut ligata in terris, etiam in cælis ligata eſſent; ſolvi autem poſſent illic, quæ hic prius in Eccleſia ſolverentur.* Et Epiſt. 55. *Primus felicitatis gradus eſt non delinquere, ſecundus delicta cognoſcere. Illic currit innocentia integra, & illibata, quæ ſervet: hic ſuccedit medela, quæ ſanet: quod utrumque iſti offenſo Deo perdiderunt, ut & amiſſa ſit gratia, quæ de Baptiſmi ſanctificatione percipitur, & non ſubveniat Pœnitentia, per quam culpa curatur.*

S. Paciani Barcinonenſis Epiſcopi, Epiſt. 1. ad *Sympronianum Novatianum*, ubi de Remiſſione peccatorum ſic loquitur? *Solus hoc, inquies, Deus poterit. Verum eſt, ſed & quod per Sacerdotes ſuos facit, ipſius poteſtas eſt. Nam quid eſt illud, quod Apoſtolis dicit:* Quæ ligaveritis in terris, ligata erunt & in cælis, & quæcumque ſolveritis in terris, ſoluta erunt & in cælis? *Cur hoc ſi ligare hominibus, ac ſolvere non licebat? An tantum hoc ſolis Apoſtolis licet? Ergo & baptizare ſolis licet, & Sp. Sanctum dare ſolis, & ſolis gentium peccata purgare, quia totum hoc non aliis quam Apoſtolis imperatum eſt.* Et paullo poſt: *Si ergo Lavacri, & Chriſmatis poteſtas, majorum longe Cariſmatum, ad Epiſcopos inde deſcendit, & ligandi quoque jus adfuit, atque ſolvendi. Quod etſi nos id ob noſtra peccata temerarie vindicamus. Deus tamen illud ut Sanctis & Apoſtolorum Cathedram tenentibus non negabit, qui Epiſcopis etiam Unici ſui nomen indulſit.*

S. Jo. Chryſoſtomi, Lib. 3. de Sacerdotio: *Qui terram incolunt* (inquit) *atque in ea verſantur, his commiſſum eſt, ut ea, quæ in cælis ſunt, diſpenſent: iis datum eſt, ut poteſtatem habeant, quam Deus Optimus neque Angelis, neque Archangelis datam eſſe voluit. Neque enim ad illos dictum eſt.* Quæcumque alligaveritis in terra, erunt alligata & in cœlo. *Habent quidem & terreſtres Principes vinculi poteſtatem, verum in corpus ſolum. Id autem, quod dico Sacerdotum vinculum, ipſam etiam animam contingit, atque ad cælos uſque pervadit; uſque adeo, ut quæcumque inferne Sacerdotes confecerint, illa eadem Deus ſuperne rata habeat ac ſervorum ſententiam Dominus confirmet. Etenim quidnam hoc aliud eſſe dicat, niſi omnium rerum cæleſtium poteſtatem illis a Deo conceſſam? Quorumcumque, ait, peccata retenta ſunt. Quanam obſecro poteſtas hac una major eſſe queat? Pater omnifariam Filio poteſtatem dedit. Ceterum video ipſam eamdem omnifariam poteſtatem a Deo Filio illis traditam. Nam quaſi jam in cælum tranſlati, ac ſupra humanam naturam poſiti, atque noſtris ab affectibus exempti, ſic illi ad Principatum iſtum perducti ſunt. Quid multa? Rex aliquis ſi cui ex ſubditis ſuis honorem hunc detulerit, ut poteſtatem habeat, quoſcumque velit in carcerem conjiciendi, eoſdemque rurſus laxandi; beatus ille, & admirandus omnium judicio fuerit. At vero, qui a Deo tanto majorem accepit poteſtatem, quanto cælum terra pretioſius eſt, quanto anima corporibus præſtant, hic vilem eo uſque dignitatem accepiſſe nonnullis videri debet?... Procul faceſſat hujuſmodi inſania. Inſania enim manifeſta deſpicere tantum iſtum Principatum, ſine quo neque ſalutis, neque promiſſorum bonorum compotes fieri poſſumus.*

Et rurſus: *Non ſolum Sacerdotes eum regenerant, ſed etiam poſtea, condonandorum peccatorum obtinent poteſtatem.*

S. Ambroſii Lib. 1. *De Pœnitentia* cap. 2. Novatianos ita refellentis: *Sed ajunt ſe Domino referre reverentiam, cui ſoli remittendorum criminum poteſtatem reſervent. Immo nulli majorem injuriam faciunt, quam qui ejus volunt Mandata reſcindere, commiſſum munus refundere. Nam cum ipſe in Evangelio ſuo dixerit Dominus Jeſus,* Accipite Spir. Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt: *quis eſt ergo, qui magis honorat, an qui Mandatis obtemperat, an qui reſiſtit? Eccleſia in utroque ſervat obedientiam, ut peccatum & alliget, & relaxet. Hæreſis in altero immitis, in altero inobediens, vult ligare, quod non reſolvit, non vult ſolvere, quod ligavit, in quo ſe, ſuamque ſententiam ſua damnat ſententia. Dominus enim par jus eſſe voluit & ligandi, qui utrumque pari conditione permiſit:* Et paullo poſt: *Jus hoc ſolis permiſſum eſt Sacerdotibus. Recte igitur hoc Eccleſia vindicat, quæ veros Sacerdotes habet: Hæreſis vindicare non poteſt, quæ Sacerdotes Dei non habet.* Jo: 20.

Et cap. 7. *Non intereſt, utrum per Pœnitentiam, an per Lavacrum hoc jus ſibi datum vindicent Sacerdotes: idem in utroque Myſterio eſt;* &c.

S. Cyrilli Alexandrini, Lib. 12. in Joannem: *Duobus modis* (inquit) *Dei Spiritu afflati homines peccata remittunt, ac retinent, vel cum dignos admittunt ad Baptiſmum, & indignos excludunt, vel cum filios Eccleſiæ peccantes corripiunt, ac Pœnitentibus ignoſcunt.*

Alii etiam Patres eodem modo loquuntur de Pœnitentia, ac de Baptiſmo, quoad vim, & efficaciam remittendi peccata, & utrique Sacramenti nomen, ac dignitatem aſſerunt, præſertim *S. Aug.* Epiſtola 238. olim 180. ad *Honoratum* ſcribens de perſecutione Vvandalorum: *An non cogitamus, cum ad iſtorum periculorum pervenitur extrema, nec eſt poteſtas ulla fugiendi, quantus in Eccleſia fieri ſoleat ab utroque ſexu, atque ab omni ætate concurſus, aliis Baptiſmum flagitantibus, aliis Reconciliationem, aliis etiam Pœnitentiæ ipſius actionem, omnibus conſolationem, & Sacramentorum confectionem, & erogationem? Ubi ſi miniſtri deſint, quantum exitium ſequitur eos, qui de iſto ſæculo vel non regenerati exeunt, vel ligati? Quantus eſt etiam luctus Fidelium ſuorum, qui eos ſecum in vita æterna requie non habebunt?*

Et *S. Leo*, Ep. 82. olim 91. ad *Theodorum* Forojulienſem Epiſcopum. *Multiplex Miſericordia Dei ita lapſibus ſubvenit humanis, ut non ſolum per Baptiſmi gratiam, ſed etiam per Pœnitentiæ medicinam ſpes vitæ reparetur eterna, ut qui Regenerationis dona violaſſent, proprio ſe judicio condemnantes, ad remiſſionem criminum pervenirent: ſic divinæ bonitatis præſidiis ordinatis, ut indulgentia Dei niſi ſupplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus hanc Præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus actionem Pœnitentiæ darent; & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos, ad Communionem Sacramentorum per januam Reconciliationis admitterent. Cui utique operi inceſſabiliter ipſe Salvator intervenit, nec unquam ab his abeſt, quæ Miniſtris ſuis exequenda commiſit, dicens:* Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi: *ut ſi quid per ſervitutem noſtram bono ordine, & gratulando impletur affectu, non ambigamus per Sp. Sanctum fuiſſe donatum.* Refertur cap. *Multiplex*, diſt. 1. *De Pœnit.* Matth. 28. 20.

Accedit denique Conc. Trid. definitio, ſeſſ. 14. can. 1. *Si quis dixerit in Catholica Eccleſia Pœnitentiam non eſſe vere & proprie Sacramentum pro Fidelibus, quoties poſt Baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis, a Chriſto Domino noſtro inſtitutum; Anathema ſit.*

Novatianorum objectionibus reſpondetur.

Objiciebant Novatiani locum Apoſtoli in Epiſtola ad *Hebræos* c. 6. *Impoſſibile eſt enim eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Sp. Sancti, guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſæculi venturi, & prolapſi ſunt; rurſus renovari ad Pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei, & oſtentui habentes.* Ex quibus colligebant, homines poſt Baptiſmum in lethale aliquod peccatum lapſos, nullo Sacramento, aut Eccleſiæ Miniſterio Deo reconciliari poſſe.

Idem colligebant ex altero ejuſdem Epiſtolæ loco, c. 10. *Voluntarie peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia, terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios.*

Reſpondetur, priorem locum de Baptiſmatis gratia eſſe intelligendum, quam recuperare impoſſibile eſt, cum ſit gratia regenerationis, & renovationis, ideoque Baptiſmus iterari non poſſit: non vero excludere veniam peccatorum per Pœnitentiam, & juſtificationem ſecundam, per gratiam ſanationis, & reconciliationis. Hanc ſententiam ad Baptiſmum referri, oſtendunt hæc verba, *Qui ſemel ſunt illuminati, rurſus renovari.* Baptiſmum enim Sacramentum illuminationis, & renovationis ab antiquis Patribus appellatum, nemo neſcit. Idem oſtendunt illa verba, *Rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei.* Nam in Baptiſmo configuramur Chriſto crucifixo: unde ſicut Chriſtus non poteſt iterum crucifigi, ita Baptiſmus non poteſt repeti: quod ſi quis tentaverit, is Filium Dei iterum crucifigit ſibi ipſi, ideſt, ad ſuam renovationem, quam ex altero Baptiſmo ſperat: cum autem excludit renovationem ad Pœnitentiam intelligit Pœnitentiam cum Baptiſmo conjunctam, ſive ad Baptiſmum præparatoriam, ut ex illis verbis perſpicuum eſt: *Non rurſum jacientes fundamentum Pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum, Baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum, ac reſurrectionis mortuorum, & judicii æterni.* Ita hunc locum explicant *S. Ambroſius* l. 2. *De Pœnit.* c. 2. *S. Aug.* in Expoſitione inchoata Epiſtolæ ad Romanos, *S. Jo. Chryſoſtomus, Theophylactus*, & *Oecumenius*, in Commentariis Epiſtolæ ad Hebræos, & *S. Jo: Damaſcenus* Lib. 4. *De Fide Orthodoxa*, c. 10. Heb. 6. 6. Heb. 6. 8.

Locus alter eodem modo exponitur a *S. Jo: Chryſoſtomo*, & a *S. Aug.* locis mox indicatis, necnon a *Theophylacto*; ut ſenſus ſit, iis qui poſt Baptiſmum in gravia ſcelera prolapſi fuerint, jam non relinqui hoſtiam pro peccatis, ſive applicationem Sacrificii a Chriſto in Cruce oblati, qualis fit in Baptiſmo, in quo ſine ulla conditione ſatisfactionis applicatur virtus Sanguinis Chriſti ad perfectam peccatorum remiſſionem quoad culpam, & pœnam.

Intelligitur etiam ab antiquis non de quocumque peccato lethali, ſed de peccato Apoſtaſiæ, qua Fides, & Religio Chriſtiana ſemel ſuſceptæ prorſus abjiciuntur. Hic ſenſus eruitur tum ex verbis antecedentibus, *Non deſerentes collectionem noſtram;* tum ex conſequentibus, *Poſt acceptam notitiam veritatis.* Loquitur autem Scriptura de hujuſmodi peccato velut de lapſu irreparabili, non quod vere pœnitenti non pateat locus veniæ per Sanguinem Chriſti; ſed quia, qui in id peccati genus prolabuntur, vix unquam ex eo emergunt, vix unquam ad Pœnitentiam flecti ſolent, eo quod ex certa malitia peccent.

Blaſphemia in Spiritum Sanctum quo ſenſu non remitti dicatur.

Idem eſto judicium de peccato *Blaſphemiæ in Spiritum Sanctum*, quod Chriſtus neque hic, neque in futuro ſæculo remittendum aſſerit, *Matth.* 12. Non quod Blaſphemia, qua manifeſta Sp. Sancti opera Dæmoni tribuuntur, remitti non poſſit per Sacramentum Pœnitentiæ, ſed quod remittatur difficilius, quia vix contingit, ut hujus blaſphemiæ rei vere convertantur ad Deum; & quia majorem obicem gratiæ opponunt, nullamque habent excuſationem peccati. In aliis namque criminibus pleriſque ignorantia, aut infirmitas culpam aliquatenus minuunt. *Miſericordiam conſecutus ſum* (inquit Apoſtolus) *quia ignorans feci.* Et *Deus cognovit figmentum noſtrum, recordatus eſt, quoniam pulvis ſumus,* (inquit David:) at peccatum in Sp. Sanctum nihil habet ejuſmodi, quod culpam minuere poſſit, utpote ex deſtinata malitia commiſſum. Sicut ergo morbus aliquis ea re inſanabilis dicitur, quod ægrotus ita affectus ſit, ut ſalutaris medicinæ vim oderit: ſic quoddam eſt peccati genus, quod non remittitur, nec condonatur, propterea quod proprium ſalutis remedium Dei gratiam repellit (inquit Concilii Trid. Catechiſmus.) 1. Tim. 1. 13. Pſ. 103. 14.

Peccatum illud in Spiritum Sanctum non ſolum difficulter, ſed numquam omnino remitti cenſet *S. Aug.* quia in eo

eo peccator ad extremum uſque ſpiritum perſeverat, ſive illud ſit deſperatio de miſericordia Dei, vel duritia cordis, qua homo recuſat in unitate corporis Chriſti remiſſionem accipere peccatorum; vel oppugnatio, & invidia fraternæ caritatis; cujus tanta labes, *Ut deprecandi humilitatem ſubire non poſſit; etiamſi peccatum mala conſcientia cognoſcere, & annuntiare cogatur*. Sola ergo impœnitentia non habet remiſſionem, neque in hoc ſæculo, neque in futuro. Cetera vero peccata per Pœnitentiam remittuntur. *Sed iſta impœnitentia, vel cor impœnitens, quamdiu quiſque in hac carne vivit, non poteſt judicari. De nullo enim deſperandum eſt, quamdiu patientia Dei ad Pœnitentiam adducit..... Unum ergo ſuffugium eſt, ne ſit irremiſſibilis blaſphemia, ut cor impœnitens caveatur: nec aliter Pœnitentia prodeſſe credatur, niſi ut teneatur Eccleſia, ubi remiſſio peccatorum datur, & ſocietas Spiritus in pacis vinculo cuſtoditur*. Verba ſunt *S. Aug.* Serm. 71. alias 11. *De Verbis Domini*, ubi Quæſtionem de Blaſphemia in Sp. Sanctum irremiſſibili tractat, & ſolvit. Eamdemque tradit explicationem l. 1. *De Sermone Domini in Monte*, c. 22. *Enchiridii* c. 82. & Ep. 185. alias 50. ad *Bonifacium Comitem*, c. 11.

Peccatum illud finalis impœnitentiæ, peccatum eſt ad mortem, de quo *S. Joannes* Ep. 1. cap. 5. *Eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico roget quis*. Vel ſi aliquid peccati genus intelligatur, ſenſus loci illius eſt, pro illius peccati remiſſione vulgares orationes non ſufficere, ſed neceſſarias eſſe orationes Sacerdotum, & ut ſingularis, eximiique meriti, ac ſanctitatis viri veniam pro ejus remiſſione a Deo deprecentur, ut denique Eccleſia ſuis ſupplicationibus indulgentiam hujus criminis reis obtineat: non autem, quod pro hujuſmodi peccati venia Deus nullo modo ſit orandus. Sic explicat *S. Ambroſius*, Lib. 1. *De Pœnitentia*, c. 8.

Hic vero operæ pretium eſt advertere, Synodum Tridentinam ex his præcipue verbis Joan. 20. *Accipite Spir. Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, &c. Pœnitentiæ Sacramentum a Chriſto inſtitutum probare: quia locus alter Matth. 18. *Quæcumque ſolveritis ſuper terram*, &c. alias habet licet minus proprias interpretationes. De Correctione enim fraterna illum explicat, & Fidelibus omnibus accommodat *S. Aug.* Serm. 82. alias 16. *de Verbis Domini*, & refertur cap. *Cœpiſti*, cauſſa 11. q. 3. *Cœpiſti*, (inquit) *habere fratrem tuum tamquam Publicanum, ligas illum in terra, ſed ut juſte alliges, vide. Nam injuſta vincula diſrumpit juſtitia. Cum autem correxeris, & concordaveris cum fratre tuo, ſolviſti illum in terra. Cum ſolveris in terra, ſolutus erit & in cœlo*. Attamen alibi ſæpe proprium illius loci ſenſum aperte tradit *S. Aug.*, illumque explicat de remiſſione peccatorum per Eccleſiæ claves, & miniſterium Sacerdotum in Sacramento Pœnitentiæ, ſcilicet Sermone 352. *De utilitate agendæ Pœnitentiæ*, alias 27. inter Homilias quinquaginta, cap. 3. lib. 20. *De Civitate Dei*, c. 9. l. 1. *Contra Adverſarium Legis, & Prophetarum*, c. 18. Tract. 23. & 49. in *Joannem*, & Sermone 392. alias 49. inter Homilias quinquaginta, cujus hæc ſunt verba: *Agite Pœnitentiam, qualis agitur in Eccleſia, ut oret pro vobis Eccleſia. Nemo ſibi dicat, occulte ago, apud Deum ago; ergo ſine cauſſa dictum eſt*, Quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt in cœlo? *Ergo ſine cauſſa ſunt claves datæ Eccleſiæ Dei? Fruſtramus Evangelium, fruſtramus verba Chriſti*.

Similiter cum *S. Hieronymus* in c. 16. *Iſaiæ*, ait Apoſtolos vincula peccatorum ſolvere *Sermone Dei, & teſtimoniis Scripturarum, & exhortatione virtutum*, atque ita Magiſtrum ſuum imitari, qui eis dixerat, *Quæcumque ſolveritis ſuper terram, ſoluta erunt & in cœlo*: ſenſum minus proprium illius loci attingit; modum ſolvendi peccatorum vincula diſpoſitive per verbi Dei prædicationem explicat; modum ſolvendi judicialiter per adminiſtrationem Sacramenti Pœnitentiæ, & Abſolutionem Sacerdotalem non excludit; qui proprius eſt illorum verborum ſenſus ab ipſo traditus, & explicatus Commentario in cap. 16. & 18. *S. Matthæi*.

PROPOSITIO II.

In Sacramento Pœnitentiæ non minus quam in aliis diſtingui poſſunt, Sacramentorum res, & Sacramentum, & res tantum Sacramenti.

Sacramentum tantum ſunt actus externi tam peccatoris Pœnitentis, quam Sacerdotis abſolventis, id ſignificantes, quod interius in anima geritur. *Res, & Sacramentum* eſt Pœnitentia interior peccatoris, quia & Sacramento ſignificatur, & remiſſionis peccatorum ſignum eſt. *Res tantum, & non Sacramentum*, eſt remiſſio peccati. Ita *S. Th.* q. 84. a. 1. ad 3. De his *Hugo a S. Victore*, Miſcellaneorum Eruditionis Theologicæ Lib. 1. c. 103. *Sacramentum Pœnitentiæ eſt exterior exhibitio operis: res Sacramenti vera contritio cordis. Si Sacramentum ſuſcipis, opera Pœnitentiæ facies: habe rem Sacramenti in vera contritione, ne fruſtra ſpeciem ſine veritate oſtendas. Opus ſine contritione, flos eſt ſine fructu: contritio ſine opere, fructus eſt ſine maturitate*.

PROPOSITIO III.

Sacramentum Pœnitentiæ a Chriſto poſt Reſurrectionem inſtitutum eſt.

Quamvis enim Chriſtus initio ſuæ prædicationis Pœnitentiam indixerit hominibus, ut determinatos modos actuum ſignificaret, qui ad hoc Sacramentum neceſſarii ſunt, cum ait, Matth. 4. *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim Regnum cœlorum*; quod vero pertinet ad officium Miniſtrorum, determinaverit, cum dixit *Petro* Matth. 16. *Tibi dabo claves Regni cœlorum*: &c. & iterum Matth. 18. hujus Sacramenti promiſerit inſtitutionem, dicendo Ap. Jo: 20.
Quæcumque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo; & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo: quæ verba ad hujus Sacramenti inſtitutionem pertinere declaravit Tridentina Synodus ſeſſ. 14. cap. 1. & can. 10. Iſtud tamen *Sacramentum tunc præcipue inſtituit, cum a morte excitatus, inſufflavit in Diſcipulos ſuos, dicens*: Accipite *Spir. Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt*. Ita docet Conc. Trid. c. 1. ejuſdem Seſſionis: Et quidem cum hoc Sacramentum efficaciam habeat ex virtute nominis Jeſu Chriſti patientis, & reſurgentis; conveniens admodum fuit, ut poſt Reſurrectionem Salvatoris plene, ac perfecte inſtitueretur, & vis ejus prædicaretur, ſecundum illud Lucæ ultimo: *Sic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis tertia die, & prædicari in nomine ejus Pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes*. Ita docet *S. Th.* 3. p. q. 84. art. 7.

PROPOSITIO IV.

Pœnitentiæ Sacramentum non eſt abſolute neceſſarium ad ſalutem: ſed iis dumtaxat, qui poſt Baptiſmum in mortale peccatum lapſi ſunt.

Doctrina eſt Trident. Concilii, ſeſſ. 14. c. 1. *Si ea* (inquit) *in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum eſſet; ut juſtitiam in Baptiſmo ipſius beneficio, & gratia ſuſceptam conſtanter tuerentur, non fuiſſet opus aliud ab ipſo Baptiſmo Sacramentum ad peccatorum remiſſionem inſtitutum... Quoniam autem Deus dives in miſericordia cognovit figmentum noſtrum: illis etiam vitæ remedium contulit, qui ſeſe poſtea in peccati ſervitutem, & Dæmonis poteſtatem tradidiſſent, Sacramentum videlicet Pœnitentiæ, quo lapſis poſt Baptiſmum beneficium mortis Chriſti applicatur*.

Hinc Pœnitentia vocatur a Patribus *Secunda poſt naufragium tabula*; ut enim confracta navi, unum vitæ ſervandæ perfugium reliquum eſt, ſi forte tabulam aliquam de naufragio liceat arripere: ita poſt amiſſam Baptiſmi innocentiam, niſi quis ad Pœnitentiæ tabulam confugiat, ſine dubio de ejus ſalute deſperandum eſt (inquit Concilii Tridentin. Catechiſmus.)

Præterea, ſicut Medicina corporea non eſt opus ſanis, ſed male habentibus; ita nec medicina ſpiritualis, ſcilicet Pœnitentia juſtis neceſſaria eſt ad ſalutem, ſed lapſis; pro quibus dumtaxat inſtitutam, oſtendunt verba Chriſti ad Apoſtolos Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, &c. Hinc Trid. Conc. ſeſſ. 14. c. 2. *Eſt*, inquit, *Sacramentum Pœnitentiæ lapſis poſt Baptiſmum ad ſalutem neceſſarium, ſicut nondum regeneratis ipſe Baptiſmus*.

Tertio, *Peccatum cum conſummatum fuerit, generat mortem* (inquit *S. Jacobus* Epiſtolæ ſuæ cap. 1.) Quamobrem neceſſarium eſt ad ſalutem peccatoris, ut peccatum ab eo removeatur: quod quidem fieri non poteſt ſine Pœnitentiæ Sacramento, in quo virtus Paſſionis Chriſti per Abſolutionem Sacerdotis operatur, & Pœnitens cooperatur gratiæ ad deſtructionem peccati, ſecundum illud *S. Aug.* Serm. 169. alias 15. De Verbis Apoſtoli, *Qui fecit te ſine te, non te juſtificat ſine te. Ergo fecit neſcientem, juſtificat volentem*. Sacramentum igitur Pœnitentiæ hominibus poſt Baptiſmum in letale aliquod peccatum lapſis neceſſarium eſt ad ſalutem, cum neceſſitate præcepti, tum neceſſitate medii: ita ut ſi facultas adſit, in re ſuſcipi debeat: ſi deſit facultas, & Sacerdos Sacramenti Miniſter, ſufficiat ejus votum ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. Votum, inquam, implicitum, quod in contritione includitur (ut docet *S. Thomas* in 4. Sententiarum, diſt. 17. q. 3. art. 5. q. 5.)

Quoties igitur veræ, & ſinceræ converſioni ad Deum; Fidei, caritati, miſericordiæ, remiſſio peccatorum in Scripturis tribuitur, non magis excluditur Pœnitentiæ, quam Baptiſmi neceſſitas. Poſtulat enim caritas, ut homo doleat de offenſa in amicum commiſſa, & amico ſatisfacere ſtudeat. Poſtulat fides, ut juſtificationem a peccatis ſibi procuret per virtutem Paſſionis Chriſti, quæ in Sacramentis operatur: poſtulat miſericordia, ut homo ſubveniat miſeriæ, quam per peccatum incurrit, & miſereatur animæ ſuæ placens Deo: ex qua miſeria non poteſt emergere, niſi Sacramento Pœnitentiæ.

PRO-

PROPOSITIO V.

Pœnitentiam in numerum Sacramentorum Chriſtus Dominus, graviſſimis de cauſſis referri voluit.

Hujus rei duplicem rationem affert Concilii Trid. Catechiſmus. Prima eſt, ut nobis de remiſſione peccatorum, quam Deus pollicitus eſt, cum ait Ezech. 33. *Si impius egerit Pœnitentiam a peccato ſuo*, &c. *vita vivet, & non morietur*, minus dubitare liceret. Cum enim de ſuo judicio cuique, in iis, quæ agit, maxime timendum ſit, maxime anxii eſſemus, an intimam Pœnitentiam vere egiſſemus. Ut igitur Dominus huic noſtræ ſollicitudini ſubveniret, Pœnitentiæ Sacramentum inſtituit, quo per Sacerdotis Abſolutionem peccata nobis eſſe remiſſa conſideremus; conſcientiæque noſtræ ob fidem, quæ Sacramentorum virtuti merito habenda eſt, pacatiores redderentur. Neque enim aliter accipienda eſt vox Sacerdotis peccata nobis in perſona Chriſti, ejuſque auctoritate legitime condonantis, quam Chriſti Domini, qui ait Paralytico: *Confide, fili;*
Matth. 9. 2. *remittuntur peccata tua*. Quæ fiducia nos in agenda Pœnitentia ferventes, & alacres efficere debet; quam agere nihilominus deberemus, quamvis de venia obtinenda ſpem tam firmam non haberemus, ut docet *S. Aug.* Serm. 351. *De Utilitate agendæ Pœnitentiæ*, alias 1. inter Homilias quinquaginta. *Sed fac* (inquit) *incertum eſſet, utrum ignoſcat Deus. Qui perdit, cum ſupplicat Deo, qui ſalutem pendere non dubitavit, cum offenderet Deum? Quis enim certus eſt, quod etiam Imperator ignoſcat? Et tamen pecunia funditur, maria tranſmeantur, procellarum incerta ſubeuntur, & pene ut mors evitetur; mors ipſa ſuſcipitur. Supplicatur deinde per homines homini: ſine dubitatione ſunt iſta, cum ſit dubium, quo ſine proveniant. Et tamen tertiores ſunt claves Eccleſiæ, quam corda Regum: quibus clavibus quodcumque in terra ſolvitur etiam in cœlo ſolutum promittitur. Et multo eſt honeſtior humilitas, qua ſe quiſque humiliat Eccleſiæ Dei: & labor minor imponitur: & nullo temporalis mortis periculo mors æterna vitatur*.

Secunda ratio hæc eſt. Cum nemo ſalutem, niſi per Chriſtum, ejuſque Paſſionis beneficio, conſequi poſſit, conſentaneum, nobiſque utiliſſimum fuit, ejuſmodi Sacramentum inſtitui, cujus vi, & efficientia Chriſti ſanguis ad nos defluens, peccata poſt Baptiſmum admiſſa elueret; atque ita reconciliationis beneficium illi uni Salvatori noſtro acceptum nos referre profiteremur, *Qui dilexit nos, & la-*
Apoc. 1. *vit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo*: & ejuſdem pretioſiſſimi Sanguinis virtus abluendis peccatorum ſordibus, quas poſt Baptiſmum contraximus, cœleſti hoc fonte ad nos derivat.

PROPOSITIO VI.

Pœnitentia Sacramentum eſt a Baptiſmo diverſum.

Hanc Propoſitionem ſatis, ſuperque probatam habes in Tractatu noſtro *De Baptiſmo*, art 10. Propoſit. 5. ubi & *S. Aug.* teſtimonia expoſuimus, quibus abutuntur Hæretici, ut probent ſola Baptiſmi memoria remitti peccata commiſſa poſt Baptiſmum. Nunc itaque ſatis ſit illud Fidei dogma, Apoſtolica Traditione, & Eccleſiæ definitionibus contra Novatianos, omniumque Patrum, qui de Pœnitentia, ſeu de Sacramento diſtincto a Baptiſmo locuti ſunt, ac propterea *Secundam poſt Naufragium tabulam* appellarunt, teſtimoniis confirmatum, ex Tridentina Synodo explicare. *Hoc Sacramentum* (inquit Sacra Synodus ſeſſ. 14.) *multis rationibus a Baptiſmo differre cognoſcitur; nam præterquam quod materia, & forma, quibus Sacramenti eſſentia perficitur, longiſſime diſſidet; conſtat certe, Baptiſmi Miniſtrum Judicem eſſe non oportere; cum Eccleſia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipſam*
1. Cor. 5. 12. *per Baptiſmi januam fuerit ingreſſus*. Quid enim mihi, *inquit Apoſtolus*, de iis, qui foris ſunt, judicare? *Secus eſt de domeſticis fidei, quos Chriſtus Dominus Lavacro Baptiſmi ſui corporis membra ſemel efficit: nam hos, ſi ſe poſtea crimine aliquo contaminaverint, non jam repetito Baptiſmo ablui, cum id in Eccleſia Catholica nulla ratione liceat; ſed ante hoc Tribunal tamquam reos ſiſti voluit: ut per Sacerdotum ſententiam non ſemel, ſed quoties ab admiſſis peccatis ad ipſum Pœnitentes confugerint, poſſet liberari*.

Alius præterea Baptiſmi, alius Pœnitentiæ fructus. Per Baptiſmum enim Chriſtum induentes, nova prorſus in illo efficimur creatura, plenam, & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes: ad quam tamen vitæ novitatem, & integritatem per Sacramentum Pœnitentiæ, ſine magnis noſtris fletibus, & laboribus, divina id exigente juſtitia, pervenire nequaquam poſſumus: ut merito pœnitentia laborioſus quidam Baptiſmus a Sanctis Patribus dicta fuerit.

Eadem S. Synodus can. 2. hoc Fidei dogma confirmat: *Si quis Sacramenta confundens, ipſum Baptiſmum pœnitentiæ Sacramentum eſſe dixerit, quaſi hæc duo Sacramenta diſtincta non ſint: atque ideo pœnitentiam non recte ſecundam poſt naufragium tabulam appellari; Anathema ſit*.

Veterum Patrum Doctrinæ conſentaneus eſt Tridentinæ Synodi Canon, ſcilicet *Tertulliani* Lib. *De Pœnitentia*, c. 9. *Pervicaciſſimus Hoſtis ille* (inquit) *numquam malitiæ ſuæ otium facit. Atqui tunc maxime ſævit, cum hominem plene ſentit liberatum: tunc plurimum accenditur, dum extinguitur. Doleat & ingemiſcat neceſſe eſt venia peccatorum permiſſa, tot in homine mortis opera diruta, tot titulos damnationis retro ſuæ eraſos... Itaque obſervat, oppugnat obſidet... Hæc igitur venena ejus providens Deus, clauſa licet ignoſcentiæ janua, & intinctionis ſera obſtructa, aliquid adhuc permiſit patere. Collocavit in veſtibulo pœnitentiam ſecundam, quæ pulſantibus patefaciat*.

S. Cyprian. Epiſtola 52. *Miror autem, quoſdam ſic obſti-* Apoc. 2. 5.
natos eſſe, ut dandam non putent Lapſis Pœnitentiam, aut Pœnitentibus exiſtiment veniam denegandam, cum ſcriptum ſit: Memento unde cecideris, & age Pœnitentiam, & fac priora opera. Quod utique ei dicitur, quem conſtat cecidiſſe, & quem Dominus hortatur per opera rurſus exſurgere, quia Tob. 12. 9.
ſcriptum eſt, Eleemoſyna a morte liberat: & non utique ab illa morte, quam ſemel Chriſti Sanguis extinguit, & a qua nos ſalutaris Baptiſmi, & Redemptoris noſtri gratia liberavit; ſed ab ea, quæ per delicta poſtmodum ſerpit.

S. Athanaſii Lib. *De Peccato in Sp. Sanctum*, ad Serapionem: *Eſt* (inquit) *inter Pœnitentiam, & Baptiſma non leve diſcrimen. Quem enim pœnitet, is deſinit quidem peccare, ſed tamen retinet vulnerum cicatrices; qui autem baptizatur, jam veterem hominem exuit, tum ſuperne renovatur, quaſi de integro regeneratus Spiritus gratia*.

S. Paciani Epiſt. 3. ad Symphronianum: *Baptiſmus*, inquit, *Sacramentum eſt Dominicæ Paſſionis; Pœnitentium venia, meritum confitentis. Illud omnes adipiſci poſſunt, quia gratiæ Dei donum eſt, ideſt, gratuita donatio: labor vero iſte paucorum eſt, qui poſt caſum reſurgunt, qui poſt vulnera convaleſcunt, qui lacrymoſis vocibus adjuvantur, qui carnis interitu reviviſcunt*.

S. Jo. Chryſoſtomi, Hom. 9. in Epiſt. ad Hæbreos: *Novos* (inquit) *facere eſt ſolius Baptiſmi, Pœnitentiæ autem eſt, eos qui novi facti ſunt, deinde in peccatis inveteraverunt, liberare a vetuſtate, ſolidoſque reddere; ad illum autem ſplendorem non licet reducere: illic enim totum eſt gratia*.

S. Auguſtini, Serm. 393. alias 41. ex Homiliis quinquaginta *Ægrotant* (inquit) *homines, mittunt ad Eccleſiam, vel portantur ad Eccleſiam, & baptizantur, & renovantur, & felices hinc erunt. Sed non ipſa eſt cauſa Pœnitentiæ. Qui nondum accepit Baptiſmum, nondum violavit Sacramentum: qui autem violavit Sacramentum, male & perdite vivendo, & ideo remotus eſt ab Altari, ne judicium ſibi manducet, & bibat, mutet vitam, corrigat ſe, & reconcilietur, cum vivit, dum ſanus eſt*.

PROPOSITIO VII.

Pœnitentia, ſive interior, quæ virtus eſt; ſive exterior quæ Sacramentum eſt, ſæpius iterari poteſt.

Dogma iſtud fidei, Canone 1. ſeſſ. 14. Concilii Trid. confirmatum, probant Chriſti verba, *Matt.* 16. & 18. & *Joan.* 20. quibus poteſtas ſolvendi peccatores, & peccata remittendi tribuitur Apoſtolis, & eorum Succeſſoribus, nulla reſtrictione facta gravitatis, numeri, aut iteritionis peccatorum. Nullum enim modum, aut terminum miſericordiæ Dei ſtatuit Scriptura Sacra, ſed cujuſcumque peccati quantumvis gravis, ac ſæpe iterati reos ad Pœnitentiam invitat, & veniam Pœnitentibus promittit? quæ cum in Nova Lege obtineri a relapſis poſt Baptiſmum non poſſit, niſi Pœnitentiæ Sacramento; recte colligitur, non modo interiorem, ſed exteriorem Pœnitentiam, ideſt Pœnitentiæ Sacramentum ſæpius iterari poſſe.

Præterea cum Dominus ſeipſum in exemplum miſericordiæ proponat *Lucæ* 6. dicens, *Eſtote miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt*; Ipſe vero novis præcipiat, ut fratri non tantum *ſepties*, ſed *& ſeptuagies ſepties* in nobis peccanti, & pœnitenti dimittamus, *Matth.* 18. ſequitur multo magis Deum peccatori, quotieſcumque relapſus fuerit, pœnitenti peccatum dimittere. Iterata autem remiſſio iteratam Pœnitentiam ſupponit, ſine qua peccatum non remittitur. Unde *Luc.* c. 17. remiſſionem cum Pœnitentia Dominus conjungit: *Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum; & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi. Et ſi ſepties in die peccaverit in te, & ſepties in die converſus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me: dimitte illi*.

Idem confirmatur Patrum teſtimoniis, ſcilicet *Tertulliani*, Lib. *De Pœnitentia*, cap. 4. *Omnibus ergo delictis* (inquit) *ſeu carne, ſeu ſpiritu, ſeu facto, ſeu voluntate commiſſis, qui pœnam per judicium deſtinavit, idem & veniam per Pœnitentiam ſpopondit*.

Et cap. 7. *Verum non ſtatim ſuccidendus, ac ſubruendus* Pœnitentia
eſt animus deſperatione, ſi ſecundæ quis Pœnitentiæ debitor ſæpius ite-
fuerit. Pigeat ſane peccare rurſus, ſed rurſus pœnitere non rari poteſt.
pigeat, iterum periclitari, ſed non iterum liberari. Neminem pudeat iteratæ valetudinis: iteranda medicina eſt. Gratus in Dominum extiteris, ſi quod tibi Dominus offert, non recuſaveris. Offendiſti, ſed reconciliari adhuc potes.

Ha-